

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra mezinárodního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Evropský soud pro lidská práva:

řízení o přijatelnosti a podmínky přijatelnosti individuální stížnosti

k meritornímu projednání

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Vladimír Balaš, CSc.

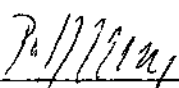
Diplomant: Tomáš Politzer

Akademický rok: 2006/2007

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval sám pouze za použití v této práci uvedených zdrojů.

V Praze dne 28/2/2007

Tomáš Poltzer

ABSTRAKT:

Dne 3. září 1954 vstoupila v platnost evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Úmluva, narozdíl od většiny mezinárodněprávních dokumentů v oblasti lidských práv, nezakotvila pouze katalog lidských práv a svobod, nýbrž i účinný institucionální mechanismus k jejich vynucení. Jedním z charakteristických rysů Úmluvy je právo individuální stížnosti. Trvalý nárůst počtu individuálních stížností k Evropskému soudu pro lidská práva si neustále žádá další reformy kontrolního mechanismu zaměřené na udržení jeho efektivity. Drtivá většina všech individuálních stížností podaných k Evropskému soudu pro lidská práva je však paradoxně odmítnuta z důvodu nesplnění podmínek přijatelnosti k meritornímu projednání.

Diplomová práce seznámí čtenáře s kontrolním mechanismem Úmluvy, náležitostmi podání individuální stížnosti k Evropskému soudu pro lidská práva, řízením o její přijatelnosti, jakož i s jednotlivými podmínkami přijatelnosti individuální stížnosti.

ABSTRACT:

The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms came into force on September 3, 1954. Unlike most international instruments in the field of human rights, the Convention not only defined a catalogue of human rights and freedoms, but also established an effective institutional system to enforce them. One of the characteristic features of the Convention is the right of individual application. However, the continuous growth in the number of individual applications filed with the European Court of Human Rights demands constant reforms of the control system in order to maintain its effectiveness. Paradoxically, the overwhelming majority of individual applications submitted to the European Court of Human Rights fails to satisfy the admissibility conditions and must be rejected.

This diploma thesis introduces the reader to the control system established by the Convention, the essentials for the filing an individual application with the European Court of Human Rights, the procedure before the decision on its admissibility and the singular admissibility conditions of the individual application.

Poděkování:

Děkuji JUDr. Vladimíru Balašovi, CSc. za vedení této diplomové práce a cenné podněty a připomínky k jejímu obsahu.

Rovněž jsem vděčný AB2, JTO, PHA a dalším kolegům, kteří mě svými sázkami motivovali k co možná nejrychlejšímu dokončení diplomové práce.

V neposlední řadě patří můj dík H., která mě při přípravě této diplomové práce všemožně podporovala.

Obsah:

ÚVOD A CÍL PRÁCE.....	1
ČÁST PRVNÍ: ÚVOD DO KONTROLNÍHO MECHANISMU ÚMLUVY	3
1. Rada Evropy	3
2. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	5
3. Kontrolní mechanismus Úmluvy.....	6
3.1. <i>Reforma kontrolního mechanismu na základě Protokolu č. 11</i>	8
3.2. <i>Reforma kontrolního mechanismu na základě Protokolu č. 14</i>	8
4. Evropský soud pro lidská práva	9
4.1. <i>Soudci</i>	9
4.2. <i>Plénum Soudu</i>	10
4.3. <i>Soudní sekce</i>	10
4.4. <i>Výbory</i>	10
4.5. <i>Senáty</i>	11
4.6. <i>Velký senát</i>	11
4.7. <i>Kancelář</i>	12
ČÁST DRUHÁ: ŘÍZENÍ O PŘIJATELNOSTI INDIVIDUÁLNÍ STÍŽNOSTI	13
1. Podání individuální stížnosti	13
1.1. <i>Oficiální jazyky soudu a jazyk stížnosti</i>	14
1.2. <i>Zastoupení</i>	15
1.3. <i>Soudní poplatky a náklady řízení</i>	15
1.4. <i>Založení spisu</i>	16
2. Obsah stížnosti.....	16
2.1. <i>Přílohy stížnosti a důkazy</i>	18
3. Vybrané obecné instituty řízení o přijatelnosti.....	19
3.1. <i>Právní pomoc</i>	19
3.2. <i>Veřejnost řízení</i>	19
3.3. <i>Předběžná opatření</i>	20
3.4. <i>Přednostní projednání stížnosti</i>	22
3.5. <i>Spojení stížností a společné projednání stížností</i>	22
3.6. <i>Intervence třetí osoby</i>	23
4. Rozhodování o přijatelnosti individuálních stížností	23
4.1. <i>Posuzování stížnosti soudcem zpravodajem</i>	23
4.2. <i>Přijatelnost posuzovaná výborem tří soudců</i>	24
4.3. <i>Přijatelnost posuzovaná senátem</i>	25
4.4. <i>Společné projednání přijatelnosti a meritů stížnosti</i>	26
4.5. <i>Postoupení věci velkému senátu</i>	27
4.6. <i>Vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů</i>	28
5. Změny řízení o přijatelnosti stížnosti podle Protokolu č. 14	28
ČÁST TŘETÍ: PODMÍNKY PŘIJATELNOSTI INDIVIDUÁLNÍ STÍŽNOSTI	30
1. Obecně k podmínkám přijatelnosti individuální stížnosti.....	30
2. Vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy.....	31
2.1. <i>Obecně k podmínce vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy</i>	31
2.2. <i>Dostupnost, účinnost a dostatečnost právních prostředků nápravy</i>	33
2.3. <i>Posuzování dostupnosti, účinnosti a dostatečnosti Soudem</i>	36
3. Šestiměsíční lhůta od konečného vnitrostátního rozhodnutí ve věci	37
4. Anonymní stížnost	39
5. Stížnost v podstatě stejná jako stížnost již předtím soudem projednávaná.....	40

6.	Stížnost předložená jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smírčí instanci	41
7.	Stížnost neslučitelná s ustanoveními Úmluvy či jejími protokoly	42
7.1.	<i>Kritérium slučitelnosti ratione loci</i>	43
7.2.	<i>Kritérium slučitelnosti ratione personae</i>	44
7.2.1.	<i>Subjekty aktivně legitimované</i>	44
7.2.2.	<i>Status poškozeného</i>	46
7.2.3.	<i>Subjekty pasivně legitimované</i>	48
7.3.	<i>Kritérium slučitelnosti ratione materiae</i>	48
7.4.	<i>Kritérium slučitelnosti ratione temporis</i>	49
8.	Stížnost zjevně neopodstatněná	51
9.	Zneužití práva na stížnost	51
10.	Nová podmínka přijatelnosti zakotvená Protokolem č. 14	52
	ZÁVĚR	55
	POUŽITÁ LITERATURA	58
	Monografie:	58
	Časopisecké články:	59
	Internetové zdroje:	60
	Mezinárodní úmluvy a právní předpisy:	60
	Judikatura:	61
	<i>Vysvětlivky citací judikatury:</i>	61
	<i>Seznam použité judikatury:</i>	62
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	66
	PŘÍLOHY	68
	Příloha č. 1 – Oficiální formulář stížnosti	69
	Příloha č. 2 – Schéma postupu případu	77

ÚVOD A CÍL PRÁCE

Dne 3. září 1954 vstoupila v platnost evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod¹ (dále jen „Úmluva“). Úmluva, narozdíl od většiny mezinárodněprávních dokumentů v oblasti lidských práv, nezakotvila pouze katalog lidských práv a svobod, nýbrž i účinný institucionální mechanismus k jejich vynucení. Charakteristickým rysem Úmluvy je právo individuální stížnosti. Fyzické osoby, nevládní organizace a skupiny osob považující se za poškozené v důsledku porušení chráněných práv smluvní stranou se mohou se svou stížností obrátit na Evropský soud pro lidská práva a iniciovat tak řízení, které za určitých okolností může vyústit ve vydání rozsudku závazného pro žalovaný stát, příp. i v přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Rozhodovací činnost orgánů Úmluvy v průběhu více než 50 let její platnosti zcela zásadním způsobem ovlivnila úroveň ochrany lidských práv v Evropě. Výklad lidských práv provedený v rozhodnutích orgánů Úmluvy v mnoha případech stanovil jejich nový mezinárodní standard.

Úmluva se však do jisté míry stala obětí vlastního úspěchu. Nárůst počtu individuálních stížností v důsledku přistoupení nových států k Úmluvě v devadesátých letech 20. století a rostoucí povědomí o existenci kontrolního mechanismu Úmluvy v těchto státech vážně ohrozilo efektivní fungování kontrolního mechanismu. Jedním z hlavních zdrojů těchto problémů je skutečnost, že drtivá většina individuálních stížností podaných k Evropskému soudu pro lidská práva je odmítána jako nepřijatelná. Kapacita vynaložená k jejich přezkoumání chybí při meritorním projednávání stížností. V mnoha případech je důvodem nepřijatelnosti stížností nepochopení řízení o přijatelnosti a podmínek přijatelnosti individuálních stížností ze strany stěžovatelů a jejich zástupců.

Právě na aktuální problematiku přijatelnosti individuálních stížností k Evropskému soudu pro lidská práva se zaměřuje níže uvedená diplomová práce. Jejím cílem je uvést čtenáře do kontrolního mechanismu Úmluvy, přiblížit mu náležitosti podání individuální stížnosti, přezkoumávání její přijatelnosti Evropským soudem pro lidská práva a především

¹ Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Rome 4.11.1950, Council of Europe Treaty Series (CETS) No.:005.

analyzovat jednotlivé podmínky přijatelnosti individuální stížnosti k meritornímu projednání. V jednotlivých kapitolách diplomové práce budou rovněž reflektovány změny, které řízení o přijatelnosti a podmínky přijatelnosti doznají po vstupu Protokolu č. 14 k Úmluvě v platnost.

Práce je členěna do tří základních částí. V první části bude čtenář uveden do kontrolního mechanismu Úmluvy. Ve stručnosti bude seznámen s Radou Evropy, Úmluvou a jejím institucionálním kontrolním mechanismem včetně jeho reforem. Druhá část práce čtenáři přiblíží řízení o přijatelnosti stížnosti od podání stížnosti až po rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva o (ne)přijatelnosti stížnosti. Ve třetí části bude provedena analýza jednotlivých podmínek přijatelnosti individuální stížnosti a jejich výklad na základě rozhodovací praxe orgánů Úmluvy.

ČÁST PRVNÍ: ÚVOD DO KONTROLNÍHO MECHANISMU ÚMLUVY

1. Rada Evropy

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod vznikla na půdě Rady Evropy, jedné z nejstarších evropských regionálních organizací, založené v Londýně roku 1949. Prvotní myšlenky na vytvoření mezinárodní organizace evropských států byly v reakci na závažná porušení lidských práv a další události druhé světové války formulovány Winstonem Churchillem, ministerským předsedou Spojeného království Velké Británie a Severního Irska. Ten ve svém slavném projevu předneseném dne 19. září 1946 na půdě Univerzity v Curychu vyjádřil své přesvědčení, že lékem proti opakování tragických událostí druhé světové války je vytvoření regionální evropské mezinárodní organizace po vzoru Společnosti národů, jakýchsi „Spojených států evropských“². Idea sjednocení Evropy byla dále rozvíjena na půdě Mezinárodního výboru hnutí za Evropskou jednotu, které ve dnech od 7. do 10. května 1948 uspořádalo v nizozemském Haagu kongres známý jako Kongres Evropy (dále jen „Kongres“). Kongresu se zúčastnilo několik stovek delegátů z více než 20 zemí včetně významných světových státníků. Výsledkem bylo přijetí několika deklarácí navrhuujících, mimo jiné, zřízení hospodářské a politické unie k zajištění hospodářské nezávislosti a sociálního rozvoje, ustavení poradního shromáždění voleného národními parlamenty členských států, přípravu evropské charty lidských práv a zřízení soudu s adekvátními sankcemi pro její implementaci.

Nedlouho po Kongresu Evropy vyzval Georges Bidault, francouzský ministr zahraničních věcí, evropské státy k naplnění návrhů Kongresu Evropy³. Dne 5. května 1949, podepsalo v Londýně deset zakladatelských států - Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Spojené království Velké Británie a Severního Irska a Švédsko - Statut Rady Evropy⁴ (dále jen „Statut“), jenž vstoupil v platnost dne 3. srpna 1949. Rada Evropy má sídlo ve Štrasburku a v současné době čítá 46 členských států⁵.

² Srov. Winston Churchill. Speech delivered at the University of Zürich, 19.9.1946.

³ Viz <http://portal.coe.ge/index.php?lan=en&id=million&sub=1>.

⁴ Statute of the Council of Europe, London 5.5.1949, CETS No.:001.

⁵ Rada Evropy eviduje přihlášky dvou dalších států (Běloruska a Černé Hory) a dalším pěti státům udělila status pozorovatele (Svaté stolici, Spojeným státům americkým, Kanadě, Japonsku a Mexiku).

Bývalá Česká a Slovenská Federativní Republika (dále jen „ČSFR“) se stala členem Rady Evropy v roce 1991, její nástupnické státy roku 1993.

Cílem Rady Evropy je dle Statutu dosažení větší jednoty mezi jejími členy za účelem zabezpečení a uskutečňování ideálů a principů, jež jsou jejich společným dědictvím, jakož i podpora hospodářského a sociálního rozvoje. Svých cílů Rada Evropy dosahuje prostřednictvím svých orgánů, diskusí o otázkách společného zájmu, sjednáváním dohod a společnými opatřeními ve věcech hospodářských, sociálních, kulturních, vědeckých, právních a správních, jakož i zachováváním a další realizací lidských práv a základních svobod. Každý člen Rady Evropy musí respektovat zásady právního státu, jakož i princip podle něhož každý v jurisdikci členského státu požívá lidských práv a základních svobod. Závažné porušení uvedených principů může v souladu se Statutem vyústit v pozastavení členství, příp. i vyloučení členského státu z Rady Evropy.

Orgány Rady Evropy jsou Výbor ministrů a Parlamentní shromáždění. Výbor ministrů je výkonným orgánem Rady Evropy složeným z ministrů zahraničních věcí členských států zasedajícím zpravidla dvakrát ročně. V mezidobí působí v rámci Výboru ministrů zástupci ministrů, kteří jsou obvykle rovněž stálými zástupci členských států u Rady Evropy. Do kompetence Výboru ministrů spadá zejména přijímání úmluv, dohod, rezolucí a doporučení. Výbor ministrů dále přijímá rozpočet Rady Evropy a může pozvat evropské státy, aby se staly členy Rady Evropy, jakož i pozastavit či ukončit členství. Při Výboru ministrů působí Řídící výbor pro lidská práva, který dále zpracovává zprávy odborných výborů. Výbor ministrů v neposlední řadě dohlíží nad výkonem rozsudků Evropského soudu pro lidská práva. Tento dohled je vykonáván zejména na šesti pravidelných schůzích konaných každý rok.

Parlamentní shromáždění je poradním orgánem Rady Evropy. Je tvořeno zástupci národních parlamentů členských států, kteří mohou přijímat rezoluce a doporučení adresované Výboru ministrů. Podklady pro práci Parlamentního shromáždění jsou zpracovávány v celé řadě odborných výborů. Jedním z nich je i Výbor pro právní věci a lidská práva, jenž mj. prověřuje jednotlivé kandidáty na funkci soudce Evropského soudu pro lidská práva předtím, než jsou tito voleni Parlamentním shromážděním.

Dalšími důležitými institucemi Rady Evropy jsou Kongres místních a regionálních orgánů, Komisař pro lidská práva a Evropský soud pro lidská práva. Se zřetelem k tématu této diplomové práce bude dále pojednáno zejména o těch orgánech a institutech Rady Evropy, které jsou součástí kontrolního mechanismu ochrany lidských práv dle Úmluvy.

2. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Mezi největších úspěchů Rady Evropy bezpochyby patří přijetí Evropské Úmluvy na ochranu lidských práv a základních svobod. Úmluva byla přijata v Římě dne 4. listopadu 1950 a vstoupila v platnost po uložení desáté ratifikační listiny u tajemníka Rady Evropy dne 3. září 1953. Tehdejší ČSFR Úmluvu ratifikovala dne 18. března 1992.

Úmluva zakotvila katalog základních lidských práv a svobod stanovící minimální standardy lidských práv, které mohly být smluvními státy odsouhlaseny v době vzniku Úmluvy. Katalog chráněných práv, jehož tvůrci byli zřetelně inspirováni Všeobecnou deklarací lidských práv⁶ zpočátku obsahoval právo na život, zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení a trestání, zákaz otroctví a nucených prací, právo na svobodu a osobní bezpečnost, právo na spravedlivý proces v trestněprávní i občanskoprávní oblasti, právo na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence, svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání, svobodu projevu, svobodu shromažďování, právo uzavřít manželství, právo na účinný opravný prostředek a zákaz diskriminace při zajišťování práv chráněných Úmluvou.

Od doby vzniku Úmluvy procházela oblast lidských práv dynamickým vývojem. Proto byl katalog chráněných práv průběžně doplňován dodatkovými Protokoly. První dodatkový protokol přijatý dne 20. března 1952 zakotvil právo na ochranu majetku, právo na vzdělání a právo na svobodné volby. Protokolem č. 4 přijatým dne 16. září 1963 byl do Úmluvy doplněn zákaz uvěznění pro dluh, svoboda pohybu, jakož i zákaz vyhoštění občanů a hromadného vyhoštění cizinců. Protokolem č. 6 podepsaným dne 28. dubna 1983 byl zrušen trest smrti, s tím, že smluvním stranám bylo umožněno ukládat trest smrti za činy spáchané v době války či při bezprostřední hrozbě války. Protokol č. 7 podepsaný dne 22.

⁶ Universal Declaration of Human Rights, General Assembly of United Nations resolution 217 A (III), 10.12.1948.

listopadu 1994 garantoval některá procesní práva související s vyhoštěním cizinců, právo na náhradu za justiční omyly, právo na dvojinstanční trestní soudnictví, právo nebýt souzen nebo trestán dvakrát za totožný skutek a rovnost mezi manžely. Protokolem č. 12 ze dne 4.11.2000 pak byl zakotven obecný zákaz diskriminace, a konečně, Protokolem č. 13 byl zrušen trest smrti za všech okolností.

Avšak to, co je pro Úmluvu charakteristické a učinilo z ní zřejmě nejefektivnější mezinárodněprávní nástroj ochrany lidských práv není ani tak katalog chráněných práv, nýbrž institucionální mechanismus ke kontrole jejich dodržování⁷. Vedle výše zmíněných dodatkových protokolů byly dále přijaty dodatkové protokoly č. 2, 3, 5, 8, 9, 10, 11 a 14⁸, kterými byl upraven právě kontrolní mechanismus Úmluvy.

3. Kontrolní mechanismus Úmluvy

Kontrolu dodržování závazků plynoucích pro smluvní státy z Úmluvy zajišťovaly původně tři orgány: Evropská komise pro lidská práva zřízená roku 1954 (dále jen „Komise“), Evropský soud pro lidská práva zřízený roku 1959 (dále jen „Soud“)⁹ a Výbor ministrů Rady Evropy se sídlem ve Štrasburku. Ani jeden z těchto orgánů nebyl orgánem permanentním.

Podle původního znění Úmluvy mohly podávat stížnosti na porušení chráněných práv smluvní stranou nejen členské státy, nýbrž i individuální stěžovatelé, tj. fyzické nebo právnické osoby, nevládní organizace a skupiny osob (dále též „jednotlivci“). Úmluva tedy zakotvila v té době zcela revoluční právo individuální stížnosti, která mohla vyústit v rozsudek závazný pro žalovaný stát, příp. i v přiznání spravedlivého zadostiučinění.

⁷ Šturma, P. Úvod do evropského práva ochrany lidských práv. Karolinum. Praha 1994, str. 7. Srov. rovněž Sudre, F. Mezinárodní a evropské právo lidských práv (překlad J. Malenovský). Masarykova univerzita v Brně. Brno 1997, str. 82.

⁸ Protokol č. 14 k Úmluvě dosud nenabyl platnosti.

⁹ Čl. 25 Úmluvy ve znění platném do 31. října 1998: „K zajištění plnění závazků přijatých Vysokými smluvními stranami v této Úmluvě se zřizují: a) Evropská komise pro lidská práva; b) Evropský soud pro lidská práva.“

Podmínkou individuální stížnosti však původně bylo uznání tohoto práva žalovaným státem¹⁰.

Stížnosti nejprve posuzovala Komise, která rozhodovala o jejich přijatelnosti. Pokud byla stížnost prohlášena za přijatelnou, byla Komise stranám k dispozici za účelem dosažení smírného řešení věci. V případě, že se smíru nepodařilo dosáhnout, vypracovala Komise zprávu, ve které stručně vylíčila rozhodné skutečnosti a vyjádřila svůj názor ohledně opodstatněnosti stížnosti. Tato zpráva byla následně doručena Výboru ministrů a stranám sporu.

Soudu mohly být předloženy jen individuální stížnosti podané proti státům, které uznaly jurisdikci Soudu¹¹. Pokud žalovaný stát jurisdikci Soudu uznal, mohla Komise nebo jakákoliv zainteresovaná smluvní strana ve lhůtě tří měsíců předložit věc Soudu, který rozhodl o tom, zda došlo k porušení Úmluvy. Jednotlivci nebyli původně oprávněni Soudu věc předložit. Historicky bylo toto omezení výsledkem kompromisu mezi smluvními stranami prosazujícími zřízení Soudu a smluvními stranami, které této myšlence nebyly nakloněny¹². Teprve protokolem č. 9 k Úmluvě, platným ode dne 1. října 1994 (dále jen „**Protokol č. 9**“), bylo i jednotlivcům alespoň v omezené míře umožněno předložit věc Soudu¹³.

V případě, že věc nebyla předložena Soudu, rozhodoval o tom, zda došlo k porušení Úmluvy, Výbor ministrů. Výbor ministrů rovněž dohlížel nad výkonem rozhodnutí.

¹⁰ Čl. 19 Úmluvy ve znění platném do 31. října 1998.

¹¹ Podle čl. 46 Úmluvy ve znění platném do 31. října 1998 mohla každá smluvní strana kdykoliv prohlásit, že uznává jako obligatorní *ipso facto* a bez zvláštní dohody pravomoc Soudu ve všech věcech týkajících se výkladu a provádění Úmluvy. Tato prohlášení bylo možné učinit bezpodmínečně nebo s podmínkou vzájemnosti ze strany některých smluvních států nebo na určitou dobu.

¹² Mahoney, P., Prebensen S. *The European Court of Human Rights. The European system for the Protection of Human rights* edited by Macdonald, R., St., J., Matscher, F., Petzold, H.

¹³ Podle Úmluvy ve znění devátého protokolu byl jednotlivec oprávněn předložit věc Soudu za předpokladu, že Komise shledala jeho stížnost přijatelnou. V takovém případě byla stížnost nejprve posuzována panelem tří soudců, který, jestliže věc nevyvolávala závažné otázky mající vliv na výklad Úmluvy a ani z žádného jiného důvodu neospravedlňovala projednání Soudem, mohl jednomyslně rozhodnout, že stížnost nebude projednána Soudem, nýbrž postoupena Výboru ministrů.

3.1. Reforma kontrolního mechanismu na základě Protokolu č. 11

Z důvodu stále se zvyšujícího počtu individuálních stížností bylo pro orgány Úmluvy stále obtížnější zabezpečit efektivní fungování kontrolního mechanismu a zachovat přiměřenou délku řízení. Tento problém se dále vyostřil počátkem devadesátých let minulého století v souvislosti s přistoupením států bývalého východního bloku k Úmluvě¹⁴. Za této situace bylo zřejmé, že má-li kontrolní mechanismus Úmluvy nadále plnit svou funkci, je nevyhnutelná radikální reforma jeho institucionálního systému a výrazné zjednodušení celého řízení.

Protokolem č. 11 k Úmluvě, který nabyl účinnosti dne 1. listopadu 1998 (dále jen „**Protokol č. 11**“), byly Komise a původní Soud nahrazeny jediným permanentním Evropským soudem pro lidská práva (dále jen „**Soud**“¹⁵; Komise, původní Soud a stávající Soud dále společně též jako „**Štrasburské orgány ochrany lidských práv**“) s obligatorní jurisdikcí nad všemi členskými státy Úmluvy. Individuálním stěžovatelům tak byl napříště umožněn přímý přístup k Soudu, který rozhoduje o přijatelnosti stížnosti i o jejím meritu. Výbor ministrů i nadále dohlíží nad výkonem rozsudků. Byla mu však odejmuta jeho původní quasi-soudní pravomoc.

3.2. Reforma kontrolního mechanismu na základě Protokolu č. 14

Přestože učiněné změny podstatně zvýšily efektivitu kontrolního mechanismu Úmluvy, ani reformovaný systém se neukázal dostatečný z hlediska dalšího bezprecedentního nárůstu nápadu stížností k Soudu¹⁶. Z uvedeného důvodu byla v letech 2001 až 2004 diskutována

¹⁴ Počet zaregistrovaných individuálních stížností vzrostl ze 404 v roce 1981 na 4750 v roce 1997. V roce 1997 přesáhl počet nezaregistrovaných, resp. předběžných spisů založených Komisí 12 000. Vývoj před Soudem byl obdobný. Počet stížností předložených Soudu se zvýšil ze 7 v roce 1981 na 119 v roce 1997 (viz <http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/The+Court/The+Court/Other+Languages/>).

¹⁵ Pojem „Soud“ je v dalším textu této diplomové práce používán pro původní i současný Evropský soud pro lidská práva, není-li v konkrétních případech uvedeno jinak.

¹⁶ Zatímco Komise a původní Soud vydaly za 44 let své existence do roku 1988 dohromady 38 389 rozhodnutí a rozsudků, nový Soud vydal za prvních pět let své existence do roku 2003 celkem 61 633 rozhodnutí. Počet podaných stížností se však neustále zvyšoval. Oproti 5 279 stížnostem podaným v roce 1990 bylo v roce 1994 podáno 10 335 (+ 96%) stížností, 18 164 (+ 76%) stížností v roce 1998 a 34 562 (+ 90%) stížností v roce 2002 (viz Explanatory Report to Protocol No. 14).

další opatření k zajištění dlouhodobé efektivity kontrolního mechanismu. Výsledkem těchto diskusí bylo přijetí protokolu č. 14 k Úmluvě dne 13. května 2004 (dále jen „**Protokol č. 14**“). Podmínkou jeho platnosti je ratifikace všemi smluvními stranami Úmluvy. Do dnešního dne byl Protokol č. 14 ratifikován všemi stranami Úmluvy s výjimkou Ruské federace.

Cílem Protokolu č. 14 nejsou strukturální změny, nýbrž celá řada procesních opatření, která se zásadním způsobem dotknou rovněž řízení o přijatelnosti individuálních stížností k meritornímu projednání. O těchto změnách bude blíže pojednáno v dalších částech této diplomové práce.

4. Evropský soud pro lidská práva

Jak bylo podrobněji uvedeno v předchozích částech této diplomové práce, Úmluvou ve znění Protokolu č. 11 byl zřízen stálý Soud se sídlem ve Štrasburku. Soud své soudní funkce dle Úmluvy vykonává zejména v tříčlenných výborech, sedmičlenných senátech nebo v rámci zasedání velkého senátu. Protokol č. 14 pak do řízení před Soudem zavede rovněž institut samosoudce. Při výkonu svých funkcí je Soud podporován kanceláří zahrnující právníký, administrativní a technický aparát Soudu. Základní organizační struktura a fungování Soudu jsou popsány níže.

4.1. Soudci

Soud se skládá ze soudců, jejichž počet se rovná počtu smluvních stran Úmluvy. Soudci jsou voleni Parlamentním shromážděním Rady Evropy ze seznamu tří kandidátů předkládaných vládami členských států. Kandidáti musí mít vysoký morální charakter a splňovat podmínky vyžadované pro výkon vysokých soudních funkcí nebo být uznávanými právníky. Funkční období soudců je šestileté, přičemž soudci mohou být zvoleni opakovaně¹⁷. Funkční období soudců končí rovněž dosažením věku 70 let. I po dosažení této věkové hranice se však soudci i nadále účastní projednání a rozhodování

¹⁷ Po vstupu Protokolu č. 14 v platnost budou soudci voleni na devítileté funkční období, přičemž nebude možné zvolit je opakovaně.

případů, které již posuzují. Soudce může být zbaven funkce, pokud ostatní soudci dvoutřetinovou většinou rozhodnou o tom, že přestal splňovat požadované podmínky¹⁸.

Přestože jsou kandidáti na soudce navrhováni vládami členských států, soudci se činností soudu účastní jako soukromé osoby a nezastupují tedy stát, za který byli zvoleni. Soudci nesmějí po dobu výkonu své funkce vykonávat žádnou činnost, která by byla neslučitelná s jejich nezávislostí či nestranností anebo s požadavkem stálého výkonu funkce (plný úvazek).

4.2. Plénum Soudu

Všichni soudci tvoří plénum Soudu. Plénum Soudu volí na tříleté funkční období předsedu a dva místopředsedy Soudu, kteří jsou zároveň předsedy soudních sekcí. Plénum dále ustavuje senáty a volí jejich předsedy, přijímá Jednací řád Soudu (dále jen „**Jednací řád**“) a volí tajemníka Soudu a jeho zástupce. Plénum Soudu neplní soudní funkce.

4.3. Soudní sekce

Každý soudce je přidělen k jedné z pěti Soudních sekcí¹⁹, o jejichž složení rozhoduje každé tři roky plénum Soudu na návrh předsedy Soudu tak, aby složení jednotlivých sekcí bylo vyvážené z hlediska zastoupení regionů a pohlaví. Zřetel je brán rovněž k rozdílným právním systémům existujících v jednotlivých členských státech.

4.4. Výbory

V rámci každé sekce se na období jednoho roku na principu rotace členů z příslušné sekce, s výjimkou jejího předsedy, vytváří výbory složené ze tří soudců. Jejich účelem je odmítání zjevně nepřijatelných individuálních stížností.

¹⁸ Viz čl. 24 Úmluvy.

¹⁹ Pátá sekce, jejímž členem je i soudce zvolený za Českou republiku, JUDr. Karel Jungwiert, byla zřízena s účinností k 1. březnu 2006.

4.5. *Senáty*

Většina rozhodnutí Soudu je přijímána sedmičlennými²⁰ senáty vytvořenými v rámci každé sekce. Členem senátu je ve všech případech předseda příslušné sekce a soudce zvolený za stát, proti němuž stížnost směřuje. Jestliže soudce zvolený za dotčený stát není členem příslušné sekce, účastní se projednávání věci *ex officio* (čl. 27 Úmluvy). Pokud soudce za dotčený stát nebyl zvolen nebo nemůže zasedat, určí tento stát osobu, která se bude projednání případu účastnit jako soudce *ad hoc*. Členové sekce, kteří v konkrétní věci nerozhodují jako členové senátu, se projednávání věci zúčastňují jako náhradníci.

4.6. *Velký senát*

Velký senát Soudu se skládá ze sedmnácti soudců a nejméně tří náhradníků. Podle čl. 30 Úmluvy může senát, v jakékoliv fázi řízení až do vynesení rozsudku, postoupit věc velkému senátu, jestliže případ vyvolává závažnou otázku výkladu Úmluvy nebo jejích protokolů, příp. může-li řešení určité otázky vést k rozporu s rozsudkem již dříve Soudem vyneseným. Podmínkou postoupení věci velkému senátu je, že se některá ze stran sporu nevyloví proti.

Podle čl. 43 Úmluvy může každá zúčastněná strana v tříměsíční lhůtě od data rozsudku senátu ve výjimečných případech požádat o postoupení věci velkému senátu. Kolegium pěti soudců velkého senátu²¹ žádost přijme, pokud věc vyvolává závažnou otázku týkající se výkladu nebo provádění Úmluvy nebo jejích protokolů, nebo závažnou otázku všeobecné povahy. Předseda Soudu a jeho místopředsedové (kteří jsou zároveň předsedy sekcí), předsedové zbývajících tří sekcí a soudce zvolený za stát, proti němuž stížnost směřuje, jsou členy velkého senátu *ex officio*. Ostatní členové velkého senátu a jejich náhradníci jsou v konkrétních případech určeni losováním prováděným předsedou Soudu za účasti tajemníka Soudu.

²⁰ Protokol č. 14 umožní Výboru ministrů, aby na žádost plenárního zasedání Soudu jednomyslně a na určitou dobu rozhodl o snížení počtu členů senátu na pět.

²¹ Kolegium pěti soudců, kteří rozhodují o žádostech ve smyslu čl. 43 Úmluvy, tvoří předseda (příp. místopředseda) Soudu, dva předsedové (příp. místopředsedové) sekcí určeni na principu rotace, dva soudci z ostatních sekcí určeni na principu rotace na šest měsíců a nejméně dva náhradníci určeni stejným způsobem a na stejné období.

4.7. Kancelář

Hlavním úkolem kanceláře Soudu (dále jen „Kancelář“) je administrativní podpora Soudu při výkonu jeho soudních funkcí. Hlavní úlohou kanceláře Soudu je tedy zpracování a příprava individuálních stížností k projednání.

V čele kanceláře Soudu stojí tajemník Soudu, který je stejně jako dva jeho zástupci volen plenárním zasedáním Soudu na pětileté funkční období. Kancelář je tvořena kanceláři jednotlivých sekcí Soudu v jejichž čele stojí sekční tajemníci a jejich zástupci. Součástí Kanceláře je administrativní aparát složený z právníků, administrativního a technického personálu a překladatelů. Právníci Kanceláře sami nevykonávají rozhodovací činnost, nýbrž připravují soudcům podklady a spisy, zpracovávají analýzy související s jednotlivými případy a vedou se stranami sporu korespondenci týkající se procesních otázek. Nápad stížností je mezi jednotlivá právní oddělení Kanceláře rozdělován na bázi znalosti příslušného jazyka a právního systému.

Z praktického hlediska není nezajímavé, že ačkoliv většina komunikace mezi Soudem a stěžovatelem, resp. jeho právním zástupcem, bývá vedena jménem tajemníků sekcí, je např. z iniciál uvedených na přípisech Soudu možné zjistit, kterému z právníků Kanceláře byl přidělen konkrétní případ. Vzhledem k tomu, že právníci Kanceláře mají vynikající znalost řízení i rozhodovací praxe Soudu, jsou zpravidla schopni zodpovědět dotazy ohledně vývoje konkrétního sporu či poradit s otázkami souvisejícími s řízením před Soudem.

ČÁST DRUHÁ: ŘÍZENÍ O PŘIJATELNOSTI INDIVIDUÁLNÍ STÍŽNOSTI

1. Podání individuální stížnosti

Charakteristickým rysem kontrolního mechanismu Úmluvy je právo individuální stížnosti. Podle čl. 34 Úmluvy může Soud přijímat „stížnosti každé fyzické osoby, nevládní organizace nebo skupiny osob považujících se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou a jejími protokoly smluvní stranou. Vysoké smluvní strany se zavazují, že nebudou nijak bránit účinnému výkonu tohoto práva“.

Individuální stížnost musí být v souladu s čl. 45 odst. 1 Jednacího řádu podána písemně, přičemž musí být podepsána stěžovatelem nebo jeho zástupcem. Podle čl. I. odst. 2 praktického pokynu předsedy Soudu ze dne 1. listopadu 2003, o zahájení řízení (dále jen „**Pokyn o zahájení řízení**“), je třeba stížnost zaslat na adresu:

The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
F-67075 STRASBOURG CEDEX
France

Stížnost může být k Soudu podána rovněž faxem²². Faxové podání je však třeba doplnit podepsaným originálem, který musí být k poštovní přepravě předán do 5 dní (čl. I odst. 5 Pokynu o zahájení řízení). Jednací řád ani Pokyn o zahájení řízení výslovně nezmiňují možnost podat stížnost k Soudu prostřednictvím emailu. Oba uvedené předpisy toliko stanoví, že stížnost musí být podána písemně. Vzhledem k tomu, že písemná forma zůstane zachována i v případě emailu, je možné dovozovat, že stížnost lze k Soudu podat rovněž emailem. Tento závěr potvrzuje Kancelář, která emailová podání v praxi akceptuje. Stížnost naopak nelze podat ústně do protokolu ani telefonicky.

Stížnost se podává na oficiálním formuláři Soudu, ledaže by předseda sekce rozhodl jinak (čl. 47 odst. 1 Jednacího řádu). Z Pokynu o zahájení řízení však plyne, že stěžovatel může svůj případ u Soudu nejprve uvést prostřednictvím dopisu (dále jen „**Úvodní dopis**“). Z

²² Číslo faxu: +00 33 (0)3 88 41 27 30.

Úvodního dopisu by měla být patrná alespoň identifikace stěžovatele, základní skutečnosti případu, tvrzení o porušení Úmluvy smluvní stranou, informace o případných vnitrostátních řízeních a to, čeho se stěžovatel domáhá (předmět stížnosti). Podání Úvodního dopisu může být velmi praktické, neboť stížnost se v souladu s čl. 47 odst. 5 zpravidla považuje za podanou ke dni, kdy se stěžovatel poprvé na Soud obrátil se stručným vylíčením předmětu své stížnosti. To znamená, že datem podání Úvodního dopisu obsahujícího uvedené náležitosti se staví šestiměsíční lhůta ve smyslu čl. 35 odst. 1 Úmluvy²³. Hrozí-li tedy uplynutí uvedené šestiměsíční lhůty, může být řešením podání Úvodního dopisu, jehož příprava je nepochybně méně časově náročná než vypracování kompletní stížnosti včetně shromáždění relevantních podkladů. Rozhodné je přitom datum uvedené na Úvodním dopisu, nikoliv datum doručení podání k Soudu. Pokud by však podání bylo k Soudu doručeno se značným zpožděním po datu na něm uvedeném, mohou být Soudem časové otázky zkoumány podrobněji s cílem zabránit antídátování podání²⁴.

Naopak v jiných situacích může být žádoucí podat kompletní stížnost již na samém počátku řízení, a to typicky v případech, kdy stěžovatel žádá přednostní projednání stížnosti nebo navrhuje předběžná opatření.

1.1. Oficiální jazyky soudu a jazyk stížnosti

Oficiálními jazyky soudu jsou angličtina a francouzština²⁵. Úvodní dopis nebo stížnost však lze k Soudu podat v kterémkoliv úředním jazyce smluvních stran Úmluvy. Takto zvolený jazyk lze v korespondenci mezi stěžovatelem a Soudem používat v průběhu počátečního stádia řízení, a to až do komunikace stížnosti žalovanému státu. Poté musí být další komunikace se Soudem vedena v jednom z oficiálních jazyků Soudu, ledaže by předseda příslušného senátu povolil, aby stěžovatel i nadále používal úřední jazyk některé ze smluvních stran²⁶. Naproti tomu veškerá komunikace mezi Soudem a žalovaným státem je od počátku řízení vedena v oficiálních jazycích Soudu, nerozhodne-li předseda senátu

²³ Podle čl. 35 odst. 1 Úmluvy musí být stížnost k Soudu podána ve lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy bylo přijato konečné vnitrostátní rozhodnutí ve věci (viz níže).

²⁴ Jestliže podání není datováno, je dnem podání datum uvedené na poštovním razítku. Stejně datum se považuje za den podání také tehdy, je-li stížnost zjevně antídátována.

²⁵ Viz čl. 34 odst. 1 Jednacího řádu.

²⁶ Viz čl. 34 odst. 3 písm. a) Jednacího řádu.

jinak²⁷. Svědci, znalci a další osoby předstupující před Soud mohou použít svůj vlastní jazyk, pokud nemají dostatečnou znalost některého z oficiálních jazyků Soudu²⁸.

1.2. Zastoupení

Úmluva ani Jednací řád nestanoví požadavek, aby stěžovatelé byli při podání stížnosti právně zastoupeni. Podle čl. 36 Jednacího řádu může být individuální stížnost Soudu předložena přímo stěžovatelem nebo jeho zástupcem. Po komunikaci stížnosti vládě dotčené smluvní strany je však zastoupení vyžadováno. I v tomto případě může nicméně předseda udělit výjimku (čl. 36 odst. 1 Jednacího řádu).

Zástupcem stěžovatele může být zejména advokát oprávněný vykonávat advokátní praxi v některém ze smluvních států Úmluvy, který je zároveň rezidentem jedné ze smluvních stran. Na základě souhlasu předsedy senátu může být stěžovatel zastoupen i jinou osobou, např. právníkem nevykonávajícím advokátní praxi (čl. 36 odst. 4 Jednacího řádu). Ve výjimečných případech, odůvodňují-li to okolnosti případu nebo chování zástupce stěžovatele, může předseda senátu v jakémkoliv stádiu řízení rozhodnout, že tento zástupce již nadále nebude stěžovatele zastupovat a že by si tedy stěžovatel měl zvolit zástupce jiného²⁹.

1.3. Soudní poplatky a náklady řízení

Podání stížnosti k Soudu je bezplatné. Na druhou stranu Soud v rámci rozhodnutí o spravedlivém zadostiučinění ve smyslu čl. 41 Úmluvy může úspěšnému stěžovateli přiznat náhradu nákladů řízení. Náhrada nákladů řízení pochopitelně může být i součástí narovnání mezi stěžovatelem a žalovaným státem. Soud přiznává náhradu nákladů řízení ve výši, o níž je přesvědčen, že byla skutečně a nezbytně vynaložena. Není tedy vázán sjednanou výší smluvní odměny zástupce.

Pro žádný případ Úmluva nestanoví povinnost stěžovatele uhradit náklady řízení dotčené smluvní straně. Neúspěch ve věci a dokonce ani případné zpětvzetí stížnosti tak nemá za

²⁷ Viz čl. 34 odst. 4 písm. a) Jednacího řádu.

²⁸ Viz čl. 34 odst. 6 Jednacího řádu.

²⁹ Viz čl. 36 odst. 4 písm. b) Jednacího řádu.

následek povinnost stěžovatele uhradit dotyčnému státu náhradu nákladů řízení. V případě vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů je sice přiznání náhrady v diskreci Soudu, nicméně v praxi Soud úhradu nákladů řízení ani v tomto případě neukládá.

1.4. Založení spisu

Po doručení prvního podání k Soudu založí Kancelář danému případu spis, kterému přidělí číslo jednací. To je následně nezbytné uvádět v jakékoliv další korespondenci adresované Soudu související s daným případem. Založení spisu oznámí Kancelář stěžovateli dopisem. V případě, že stížnost nebyla podána na oficiálním formuláři nebo Úvodní dopis neobsahuje veškeré údaje dle čl. 47 Jednacího řádu, může Kancelář stěžovatele zároveň vyzvat, aby vyplnil formulář a zaslal ho Soudu ve lhůtě šesti týdnů od data uvedeného na dopisu kanceláře Soudu³⁰. Lhůta může být Soudem k odůvodněné žádosti stěžovatele prodloužena. Soud si dále může vyžádat jakékoliv doplňující informace, dokumenty nebo upřesnění předmětu stížnosti. Případné průtahy či nereagování na žádosti, výzvy a jiné písemnosti Kanceláře mohou být nahlíženy jako projev nezájmu na dalším projednávání stížnosti a mohou vyústit až ve skartaci spisu. Spis bude skartován, pokud stěžovatel ve lhůtě jednoho roku nezašle Kanceláři vyplněný formulář nebo neodpoví na jakýkoliv dopis Kanceláře (čl. 11 Pokynu o zahájení řízení).

2. Obsah stížnosti

Výše bylo zmíněno, že individuální stížnost se podává na oficiálním formuláři, ledaže by předseda příslušné sekce Soudu rozhodl jinak. V praxi pak Kancelář akceptuje i stížnosti podané ve formě vlastního dokumentu stěžovatele, a to zejména za předpokladu, že obsahují veškeré náležitosti dle čl. 47 odst. 1 Jednacího řádu³¹. Stížnost by měla být sepsána čitelně (nejlépe strojopisem). Dle citovaného ustanovení musí každá stížnost obsahovat alespoň:

³⁰ Viz čl. I odst. 4 Pokynu o zahájení řízení.

³¹ Pokud se stěžovatel rozhodne nepodávat stížnost na oficiálním formuláři Soudu a použije vlastní formát dokumentu, je dle mého názoru vhodné dodržet alespoň všechny náležitosti stanovené Praktickým pokynem předsedy Soudu ze dne 1. listopadu 2003, o písemných podáních.

- (a) Jméno, datum narození, státní občanství, povolání a adresu stěžovatele;
- (b) jméno, povolání a adresu právního zástupce, pokud je stěžovatel zastoupen;
- (c) název jedné nebo více vysokých smluvních stran, proti kterým je stížnost podávána;
- (d) stručné vylíčení skutkového stavu;
- (e) stručný popis namítaných porušení Úmluvy včetně odůvodnění;
- (f) stručné prohlášení o dodržení podmínek přijatelnosti stížnosti stěžovatelem ve smyslu čl. 35 odst. 1 Úmluvy (vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy a podání stížnosti ve lhůtě šesti měsíců);
- (g) popis předmětu stížnosti; a

společně se stížností by měly být Soudu předloženy

- (h) kopie veškerých relevantních dokumentů, zejména soudních a jiných rozhodnutí, týkajících se předmětu stížnosti.

Stěžovatel je rovněž povinen poskytnout Soudu informace a především dokumenty a rozhodnutí ve smyslu bodu (h) výše, aby bylo možno ověřit, zda byly vyčerpány vnitrostátní právní prostředky nápravy a zda byla stížnost podána ve lhůtě šesti měsíců od konečného vnitrostátního rozhodnutí ve věci, a dále oznámit Soudu, zda své námitky, uvedené ve stížnosti, předložil i jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smířčí instituci (čl. 47 odst. 2 Jednacího řádu).

Stížnost musí být podepsána stěžovatelem nebo jeho právním zástupcem. Pokud je stěžovatel zastoupen, je třeba zároveň předložit plnou moc nebo jiné písemné zmocnění. Jestliže rozsah stížnosti bez příloh překročí 10 stran, měla by stížnost obsahovat krátké shrnutí obsahu stížnosti³². Jestliže již kancelář Soudu, v návaznosti na úvodní dopis, sdělila stěžovateli číslo jednací, vztahující se k jeho případu, je rovněž číslo jednací důležitou náležitostí stížnosti. Konečně, v případě, že Soud již projednává jinou stížnost podanou stěžovatelem, musí být tato skutečnost oznámena kanceláři Soudu společně s číslem jednacím této věci. Naopak není zpočátku třeba upřesňovat nároky na spravedlivé

³² Viz čl. II odst. 14 Pokynu o zahájení řízení.

zadosti učinění ve smyslu čl. 41 Úmluvy. Tyto se stanou aktuálními teprve po přijetí stížnosti k meritornímu projednání³³.

2.1. Přílohy stížnosti a důkazy

Výše bylo uvedeno, že je třeba, aby stěžovatel ke stížnosti připojil kopie veškerých relevantních dokumentů, zejména soudních a jiných rozhodnutí, týkající se předmětu stížnosti. Další dokumenty předkládané Soudu mohou mít povahu důkazních materiálů a zahrnovat např. kopie relevantní korespondence či svědeckých prohlášení. Doporučuje se rovněž připojit kopie rozhodnutí vnitrostátních orgánů, kterých se stěžovatel dovolává ve své stížnosti. Ke stížnosti naopak není nezbytné připojovat kopie odkazovaných rozhodnutí Soudu³⁴.

Úmluva, Jednací řád ani žádný z praktických pokynů předsedy Soudu nestanoví, co může být v řízení před Soudem použito jako důkaz ani nezbytné náležitosti jednotlivých důkazních prostředků. Soud je nicméně oprávněn vyzvat strany k předložení určitého listinného důkazu³⁵. Co se týče příloh stížnosti, záleží tedy především na stěžovateli, jaké prostředky předloží Soudu k prokázání tvrzených skutečností. Stěžovatel by ke stížnosti neměl přikládat originály dokumentů, nýbrž jejich kopie. Jednotlivé dokumenty by přitom měly být uvedeny na seznamu podle jejich data, řazeny podle čísel a obsahovat stručný popis ozřejmující jejich charakter (např. dopis, nařízení, rozsudek apod.)³⁶. Dokumenty zasílané Soudu by však neměly být sešity, slepeny ani jinak svázaný³⁷. Praktické proto zřejmě bude předložit Soudu předmětné dokumenty v pořadači opatřené rejstříkem.

³³ Srov. čl. 60 Jednacího řádu.

³⁴ Viz Leach, P., *Taking a Case to the European Court of Human Rights*. Second Edition. Oxford University Press 2005, str. 36.

³⁵ Viz čl. A1 přílohy Jednacího řádu týkající se vyšetřování.

³⁶ Viz čl. II odst. 15 Pokynu o zahájení řízení.

³⁷ Viz Notes for the guidance of persons wishing to apply to the European Court of Human Rights.

3. Vybrané obecné instituty řízení o přijatelnosti

3.1. Právní pomoc

V souladu s čl. 91 Jednacího řádu může předseda senátu stěžovateli přiznat právní pomoc v podobě poskytnutí určitých částek dle platného rozvrhu za každé stádium řízení, kterého daný případ dosáhne. Právní pomoc je koncipována jako příspěvek na náklady řízení, proto se právní pomoc zpravidla vyplácí právnímu zástupci stěžovatele. Může však pokrývat i cestovní a pobytové náklady, jakož i další nezbytné náklady vynaložené stěžovatelem nebo jeho zástupcem.

Právní pomoc může být stěžovateli přiznána, jakmile žalovaný stát předloží Soudu své vyjádření k přijatelnosti stížnosti, příp. jakmile marně uplyne lhůta pro jeho podání. Je-li však právní pomoc poskytnuta, obdrží stěžovatel příslušnou částku i za stádium řízení předcházející komunikaci stížnosti vládě dotčeného státu.

Předseda senátu právní pomoc stěžovateli přizná na jeho žádost nebo z vlastní iniciativy v případě, že je to nezbytné k řádnému vedení řízení a stěžovatel nedisponuje dostatečnými finančními prostředky, aby mohl zčásti nebo zcela hradit výdaje spojené s řízením před Soudem. K ověření splnění uvedených podmínek bude stěžovatel požádán o vyplnění formuláře ohledně svých majetkových poměrů. Formulář musí být potvrzen příslušným vnitrostátním orgánem³⁸. Předseda senátu může vyzvat žalovaný stát, aby se k žádosti o poskytnutí právní pomoci vyjádřil. Předseda senátu může dále kdykoliv v průběhu řízení poskytování právní pomoci odejmout nebo změnit rozsah poskytování pomoci, dojde-li k závěru, že se změnilly podmínky pro její poskytování.

3.2. Veřejnost řízení

Řízení před Soudem je veřejné. Veškeré dokumenty, které stěžovatel v souvislosti s podanou stížností založí do spisu jsou veřejně přístupné, ledaže by předseda senátu v konkrétním případě rozhodl jinak. To neplatí o dokumentech vztahujících se k

³⁸ Tímto orgánem je v České republice finanční úřad v místě bydliště stěžovatele.

případnému jednání o smírném řešení sporu³⁹. Předseda senátu může veřejný přístup k dokumentům v soudním spisu nebo jeho části omezit z vlastní iniciativy nebo na návrh některé ze stran či jiné dotčené osoby v zájmu morálky, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti nebo v případech, kdy to vyžaduje ochrana zájmu nezletilých osob či ochrana soukromí účastníků řízení a v nezbytně nutném rozsahu rovněž tehdy, jestliže by vzhledem ke zvláštním okolnostem zveřejnění dokumentu mohlo poškodit zájmy spravedlnosti⁴⁰. Ze stejných důvodů může předseda senátu rozhodnout rovněž o vyloučení veřejnosti z ústního jednání⁴¹.

Výjimku z uvedené zásady veřejnosti představuje rovněž možnost zachování anonymity stěžovatele ve smyslu čl. 47 odst. 3 Jednacího řádu. Stěžovatel, který si nepřeje, aby jeho identita byla odkryta veřejnosti, může tuto skutečnost sdělit Soudu s uvedením skutečností zdůvodňujících proč by v daném případě měla být učiněna výjimka ze zásady veřejnosti. Pokud předseda senátu anonymitu stěžovatele v odůvodněných případech povolí, bude stěžovatel nadále uváděn svými iniciálami nebo jiným vhodným způsobem.

3.3. Předběžná opatření

Podání stížnosti k Soudu nemá odkladný účinek vůči vykonatelným rozhodnutím vnitrostátních orgánů. Senát, příp. jeho předseda, však může z vlastní iniciativy nebo na žádost stran či jiné dotčené osoby označit jakékoliv předběžné opatření, jehož přijetí považuje za nezbytné v zájmu stran nebo řádného vedení řízení (čl. 39 Jednacího řádu)⁴².

Náležitosti žádosti o předběžné opatření stanoví Praktický pokyn předsedy Soudu ze dne 5. března 2003, o žádostech o předběžné opatření. Dle tohoto pokynu by stěžovatelé měli své případné žádosti o předběžná opatření zasílat faxem, emailem nebo poštou, a to v pracovní době Soudu, není-li to nemožné. Titulní strana žádosti by vždy měla být nadepsána tučným fontem následovně: „**Rule 39–Urgent/Article 39–Urgent**“. Dále je důležité k žádosti

³⁹ Viz čl. 40 Úmluvy ve spojení s čl. 33 odst. 1 Jednacího řádu.

⁴⁰ Viz čl. 33 odst. 2 Jednacího řádu.

⁴¹ Viz čl. 63 Jednacího řádu.

⁴² V letech 1974 až 2002 bylo Soudu předloženo celkem 2 219 žádostí o přijetí předběžného opatření, přičemž pouze v 321 případech Soud žádosti vyhověl (viz Haeck, Y., Burbano Herrera, C. Interim Measures in the Case Law of the European Court of Human Rights. Netherlands Quarterly of Human Rights, 21.4.2003).

připojit veškeré dokumenty dokládající její důvodnost, zejména rozhodnutí vydaná vnitrostátními orgány žalovaného státu. Soud rozhodne o přijetí předběžného opatření v případech, kdy bezprostředně hrozí nenapravitelná újma velmi závažné povahy. Tak je tomu např. tehdy, hrozí-li stěžovateli vyhoštění do země, ve které by mohl být vystaven nebezpečí mučení či smrti⁴³.

Problematikou závaznosti předběžných opatření pro smluvní strany Úmluvy se Soud zabýval ve věci *Cruz Varaz proti Švédsku*⁴⁴, ve které švédská vláda nevyhověla žádosti Komise, aby nevyhostila stěžovatele do Čile. Soud shledal, že ustanovení čl. 25 (nyní čl. 34) Úmluvy, ve kterém se smluvní strany zavazují nebránit účinnému výkonu práva individuální stížnosti, nezakládá závaznou povinnost smluvních stran přijmout indikovaná předběžná opatření. Soud proto těsným poměrem hlasů deset ku devíti rozhodl, že nerespektováním žádosti o předběžné opatření, Švédsko neporušilo svou povinnost nebránit účinnému výkonu práva individuální stížnosti. Tento právní názor však byl překonán rozhodnutím v případě *Mamatkulov and Abdurasulovic proti Turecku*⁴⁵, ve kterém Soud konstatoval, že „*jákykoliv členský stát Úmluvy, kterému byla indikována předběžná opatření, aby nedošlo ke vzniku nenapravitelné újmy, musí takovým předběžným opatřením vyhovět a zdržet se jakékoliv činnosti nebo opomenutí, které by podřývaly autoritu a účinnost konečného rozhodnutí.*“ Tento výklad byl následně potvrzen rovněž velkým senátem, který věc přezkoumával na základě žádosti turecké vlády ve smyslu čl. 43 Úmluvy. Velký senát dospěl k jednoznačnému závěru, že nepřijetí indikovaného předběžného opatření ze strany žalovaného státu brání stěžovateli v efektivním výkonu jeho práva individuální stížnosti. Velký senát proto uzavřel, že Turecko porušilo své povinnosti podle čl. 34 Úmluvy⁴⁶.

Ve světle shora citovaného rozhodnutí lze tedy usuzovat, že smluvní strany Úmluvy jsou povinny vyhovět předběžným opatřením, které jsou jim označeny Soudem. Z praktického hlediska však lze pochybovat o vynutitelnosti této povinnosti.

⁴³ Např. *Soering v. the United Kingdom*, no. 14038/88, 7.7.1989, Series A no. 161, *Bensaid v. the United Kingdom*, no. 44599/98, 6.2.2001, ECHR 2001-I či *Shamayev and others v. Georgia and Russia*, no. 36378/02, 12.4.2005.

⁴⁴ Viz *Cruz Varaz v. Sweden*, no. 15576/89, 20.3.1991, Series A no. 201, § 94 – 103.

⁴⁵ Viz *Mamatkulov and Abdurasulovic v. Turkey*, nos. 46827/99, 46951/99, 6.2.2003, § 110.

⁴⁶ *Mamatkulov and Abdurasulovic v. Turkey*, no. 46827/99, 46951/99, 4.2.2005, ECHR 2005-I, § 125-128.

3.4. Přednostní projednání stížnosti

V naléhavých případech může tajemník Soudu se souhlasem předsedy Soudu, aniž by bylo bráněno jakýmkoliv dalším procesním krokům, informovat všemi dostupnými prostředky dotčený smluvní stát o podané stížnosti a o jejím obsahu⁴⁷.

Jinak Soud stížnosti projednává v pořadí, v jakém jsou připraveny k projednání. Čl. 41 Jednacího řádu však umožňuje, aby senát nebo jeho předseda v odůvodněných případech, na žádost účastníka nebo z vlastní iniciativy, rozhodli o udělení priority a přednostním projednání konkrétní stížnosti. Důvodem pro udělení priority konkrétní stížnosti přitom typicky může být např. vysoký věk či špatný zdravotní stav stěžovatele⁴⁸.

Zatímco nejsou výjimkou případy, kdy trvání řízení před Soudem přesáhne pět let, v případě udělení priority může být doba od podání stížnosti do konečného rozhodnutí kratší jednoho roku. Zřejmě nejrychleji projednanou věcí před Soudem byl případ *Pretty proti Spojenému Království*⁴⁹, ve kterém se smrtelně nemocná stěžovatelka neúspěšně domáhala práva asistované sebevraždy. Doba projednání tohoto případu od podání stížnosti až po vydání rozsudku jen o málo přesáhla čtyři měsíce.

3.5. Spojení stížností a společné projednání stížností

Senát může na žádost účastníků nebo z vlastní iniciativy rozhodnout o spojení dvou nebo více stížností⁵⁰. Spojení stížností je v praxi obvyklé ve věcech týkajících se stejných nebo obdobných otázek. Pro stěžovatele může být výhodné požádat o spojení svého případu s jiným tehdy, pokud to může posílit případ stěžovatele a zvýšit tak šanci na úspěch ve věci. Spojení věcí může znamenat, že se v případě tvrzeného porušení Úmluvy nemusí jednat o jednotlivý problém, nýbrž o opakované případy porušení Úmluvy.

⁴⁷ Viz čl. 40 Jednacího řádu.

⁴⁸ Viz např. *Papon v. France*, no. 54210/00, 25.7.2002, ECHR 2002-VII.

⁴⁹ Viz *Pretty v. the United Kingdom*, no. 2346/02, 29.4.2002, ECHR 2002-III.

⁵⁰ Viz čl. 42 Jednacího řádu.

Předseda senátu může rovněž po konzultaci stran sporu nařídit, aby stížnosti přidělené stejnému senátu byly projednány souběžně, aniž by jakkoliv prejudikoval rozhodnutí senátu o spojení stížností⁵¹.

3.6. *Intervence třetí osoby*

Podle čl. 36 Úmluvy má smluvní strana Úmluvy, jejímž příslušníkem je stěžovatel, při projednávání případu senátem nebo velkým senátem, právo předložit Soudu písemné vyjádření nebo zúčastnit se ústního jednání. V zájmu řádného chodu spravedlnosti pak může předseda Soudu k projednání stížnosti přizvat i kteroukoliv další smluvní stranu nebo dotčenou osobu a vyzvat je, aby se ve věci písemně vyjádřily nebo se zúčastnily ústního jednání⁵². Po komunikaci stížnosti žalovanému státu zašle tajemník Soudu kopii stížnosti na vědomí rovněž smluvní straně Úmluvy, jejímž příslušníkem je stěžovatel. Tato smluvní strana je obdobně vyrozuměna i o případném konání ústního jednání. Přeje-li si smluvní strana Úmluvy, příp. jiná dotčená osoba, využít svého práva intervence, musí to sdělit Soudu ve lhůtě 12 týdnů od komunikace stížnosti žalovanému státu (nestanoví-li předseda senátu jinou lhůtu)⁵³. Vyjádření intervenující třetí osoby doručí Soud stranám. Ty mohou Soudu předložit svou repliku, která se zasílá intervenující osobě, jež však zpravidla nemůže uplatnit další připomínky.

4. *Rozhodování o přijatelnosti individuálních stížností*

4.1. *Posuzování stížnosti soudcem zpravodajem*

Jakmile je k Soudu podána individuální stížnost, předseda sekce, které byla stížnost přidělena, určí soudce dané sekce, jemuž bude stížnost přidělena jako soudci zpravodaji (čl. 49 Jednacího řádu). Při posuzování spisu jsou soudci zpravodaji nápomocni právníci Kanceláře. Identita soudce zpravodaje zásadně není stěžovateli odhalena. Lze však usuzovat, že soudcem zpravodajem bývá z čistě praktických důvodů zpravidla soudce

⁵¹ Viz čl. 42 Jednacího řádu.

⁵² Protokol č. 14 výslovně stanoví oprávnění Komisaře pro lidská práva Rady Evropy předložit Soudu své vyjádření nebo účastnit se jednání před senátem či velkým senátem.

⁵³ Ve věcech, které jsou postoupeny velkému senátu počíná podle čl. 44 odst. 3 Jednacího řádu předmětná dvanáctidenní lhůta plynout od okamžiku doručení rozhodnutí senátu o postoupení věci velkému senátu

zvolený za žalovaný stát, a to vzhledem k jeho znalosti problematiky vnitrostátního práva žalovaného státu⁵⁴.

Soudce zpravodaj může v průběhu posuzování stížnosti požádat strany, aby ve stanovené lhůtě Soudu předložily další relevantní informace a dokumenty. Následně, po předběžném posouzení stížnosti, soudce zpravodaj rozhodne, zda by přijatelnost stížnosti měla být posuzována výborem (složeným ze tří soudců) nebo senátem (složeným ze sedmi soudců). Soudce zpravodaj vypracuje zprávu o stížnosti, ve které může navrhnout, aby stížnost byla komunikována vládě dotčeného státu s výzvou k vyjádření k přijatelnosti a meritů věci, nebo aby stížnost byla prohlášena za nepřijatelnou, příp. vyškrtána ze seznamu případů.

4.2. Přijatelnost posuzovaná výborem tří soudců

Jestliže je po předběžném posouzení stížnosti zjevné, že stížnost nespĺňuje podmínky přijatelnosti k meritornímu projednání, postoupí soudce zpravodaj případ výboru. Není-li soudce zvolený za žalovaný stát členem výboru, může být k posuzování přijatelnosti stížnosti přizván⁵⁵. Výbor může následně jednomyslným rozhodnutím prohlásit stížnost za nepřijatelnou, pokud lze takové rozhodnutí přijmout bez dalšího přezkoumání (čl. 28 Úmluvy). Rozhodnutí výboru je konečné. Jednomyslným rozhodnutím výboru je v praxi odmítána podstatná část stížností podávaných k Soudu⁵⁶. Výbory tak v kontrolním mechanismu Úmluvy plní úlohu jakéhosi filtračního mechanismu nejslabších stížností.

Stěžovatel je o rozhodnutí výboru ve smyslu čl. 28 Úmluvy informován standardním dopisem, ve kterém je bez bližšího zdůvodnění toliko informován, že jeho stížnost nezakládá zdání, že došlo k porušení práv a svobod zaručených Úmluvou a jejími protokoly, protože byla odmítnuta jednomyslným rozhodnutím výboru.

Nedosáhne-li výbor jednomyslného rozhodnutí o nepřijatelnosti stížnosti, postoupí věc k posouzení senátu. Výbor tedy nemůže stížnost prohlásit za přijatelnou k meritornímu

⁵⁴ Srov. Clements, L., J. Taking a Case under the Convention. Sweet & Maxwell. London 1994, str. 42.

⁵⁵ Viz čl. 53 odst. 1 Jednacího řádu.

⁵⁶ Např. v roce 2005 bylo 26 360 (98 %) stížností z celkového počtu 26 852 odmítnutých stížností odmítnuto výborem.

projednání. Za přijatelnou může stížnost prohlásit pouze senát (příp. velký senát), který následně rozhoduje i o merituu věci.

4.3. *Přijatelnost posuzovaná senátem*

Nepřijme-li výbor jednomyslné rozhodnutí o nepřijatelnosti stížnosti nebo, je-li mu stížnost postoupena přímo soudcem zpravodajem, posoudí přijatelnost stížnosti senát. Senát může v rámci řízení o přijatelnosti stížnosti k meritornímu projednání zejména prohlásit stížnost za přijatelnou, nepřijatelnou anebo rozhodnout o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů.

Pokud stížnost nespĺňuje podmínky přijatelnosti k meritornímu projednání, může ji senát bez dalšího prohlásit za nepřijatelnou podle čl. 54 odst. 1 Jednacího řádu. Proti takovému rozhodnutí senátu není přípustný opravný prostředek, jedná se tedy o rozhodnutí konečné. Stížnost může být shledána nepřijatelnou pouze v některé její části a zbytek stížnosti může být prohlášen za přijatelný. Jestliže senát neshledá zřejmé důvody pro prohlášení stížnosti za nepřijatelnou, informuje o podané stížnosti žalovaný stát a vyzve jej, aby se ve stanovené lhůtě k věci vyjádřil⁵⁷. Společně s uvedenou informací o stížnosti obdrží žalovaná strana shrnutí skutkového stavu případu vypracované Soudem a seznam otázek, které jí Soud adresuje ohledně přijatelnosti stížnosti a jejího merituu. Kancelář vyrozumí stěžovatele o komunikaci stížnosti vládě žalovaného státu přípisem, ke kterému připojí zmiňované shrnutí skutkového stavu a seznam otázek položených žalovanému státu. Tyto dokumenty jsou pro stěžovatele první indikací toho, jaký je náhled Soudu na jeho stížnost. Pokud se otázky položené Soudem netýkají určitého aspektu případu, může jít o známku toho, že Soud považuje tuto část stížnosti za nepřesvědčivou. Naopak specifické otázky týkající se určitého článku Úmluvy mohou stěžovateli ukázat, jakou část stížnosti Soud považuje za stěžejní⁵⁸.

Stanovisko vlády dotyčného státu je Soudem zasláno stěžovateli, který se k němu může dále vyjádřit. Strany by při přípravě svých podání měli brát zřetel k Praktickému pokynu předsedy Soudu ze dne 1. listopadu 2003, o písemných podáních. Jestliže se senát poté, co

⁵⁷ Viz čl. čl. 54 odst. 2 písm. b) Jednacího řádu.

⁵⁸ Srov. Leach, P. *Taking a Case to the European Court of Human Rights*. Second Edition. Oxford University Press 2005, str. 49.

obdrží stanoviska stran domnívá, že jejich argumentace je v jakémkoliv směru nedostatečná, může strany vyzvat, aby se k věci dále vyjádřily. Má-li senát za to, že je to pro výkon jeho funkcí dle Úmluvy nezbytné, může v rámci řízení o přijatelnosti rovněž nařídít ústní jednání, a to buď z vlastní iniciativy nebo na žádost některé ze stran sporu⁵⁹.

Rozhodnutí senátu v řízení o přijatelnosti má povahu formálního rozhodnutí, které je řádně odůvodněno. Může být přijato jednomyslně nebo většinou hlasů členů senátu. K rozhodnutí o nepřijatelnosti stížnosti tak na rozdíl od obdobného rozhodnutí výboru není třeba jednomyslného rozhodnutí⁶⁰. Rozhodnutí senátu o (ne)přijatelnosti obsahuje, vyjma formálních náležitostí⁶¹, následující základní části:

- Řízení. Tato část rozhodnutí popisuje postup projednávání stížnosti před Soudem;
- Skutkový stav. V této části rozhodnutí jsou vylíčeny skutkové okolnosti případu včetně relevantní vnitrostátní právní úpravy a aplikační praxe, které Soud přiřazuje k otázkám skutkovým; a
- Právní posouzení. V této části rozhodnutí jsou shrnuta tvrzení stran ohledně přijatelnosti stížnosti, vyjádření soudu k těmto tvrzením a vlastní výrok o přijatelnosti či nepřijatelnosti stížnosti včetně údaje o tom, zda bylo toto rozhodnutí přijato jednomyslně nebo většinou hlasů.

4.4. Společné projednání přijatelnosti a meritu stížnosti

Čl. 29 odst. 3 Úmluvy umožňuje, aby senáty ve výjimečných případech rozhodly zároveň o přijatelnosti i meritu stížnosti. Na citované ustanovení Úmluvy navazuje čl. 54A odst. 1 Jednacího řádu, podle kterého může senát při rozhodování o komunikaci stížnosti žalovanému státu zároveň rozhodnout o společném projednávání přijatelnosti a merita stížnosti⁶². V takovém případě jsou strany již v tomto stádiu řízení vyzvány, aby do svých

⁵⁹ Viz čl. 54 odst. 3 Jednacího řádu.

⁶⁰ Viz čl. 56 odst. 1 Jednacího řádu.

⁶¹ Zejména označení Soudu, příslušné sekce, identifikace stížnosti, identifikace stran sporu, jména soudců tvořících příslušný senát a tajemníka sekce.

⁶² Srov. např. *Kanayev v. Russia*, no. 43726/02, 27.7.2006.

podáních zahrnuly rovněž své návrhy týkající spravedlivého zadostiučinění ve smyslu čl. 41 Úmluvy a případného smírného řešení věci.

Senát je rovněž v případech, kdy to považuje za vhodné, oprávněn přistoupit k okamžitému vynesení rozsudku, jehož součástí je i rozhodnutí o přijatelnosti, aniž by předtím prováděl řízení ve smyslu shora zmíněného čl. 54A odst. 1 Jednacího řádu⁶³.

Společné rozhodnutí o přijatelnosti a meritu věci není v současné době ničím výjimečným, jak by nasvědčovala textace čl. 29 odst. 3 Úmluvy. Soud k němu z důvodů procesní ekonomie přistupuje zejména v tzv. repetičních případech⁶⁴, ve kterých Soud dojde ke stejným zjištěním jako v obdobných případech, vyvolávajících stejné otázky aplikace Úmluvy. Tato praxe bude dále posílena Protokolem č. 14, který v případě zjevně důvodných stížností, umožní i výborům, aby zároveň s prohlášením stížnosti za přijatelnou rozhodly o meritu věci (viz níže).

4.5. Postoupení věci velkému senátu

Podle čl. 30 Úmluvy může senát v jakémkoliv stádiu řízení až do vynesení rozsudku rozhodnout o postoupení věci velkému senátu, jestliže (i) případ projednávaný senátem vyvolává závažnou otázku týkající se výkladu Úmluvy nebo jejích protokolů, nebo (ii) vyřešení některé z otázek, jež jsou předmětem stížnosti, může vést k rozporu s rozsudkem již dříve Soudem vyneseným, ovšem s výjimkou případů, kdy se některá ze stran vysloví proti. Úmysl senátu postoupit věc velkému senátu sdělí tajemník Soudu stranám řízení a vyzve je, aby ve lhůtě jednoho měsíce sdělily Kanceláři Soudu své námítky proti tomuto postupu. Případné námítky stran sporu musí být řádně zdůvodněny, nemají-li být považovány za neplatné (čl. 72 odst. 2 Jednacího řádu). Tento požadavek nasvědčuje tomu, že Soud je oprávněn posoudit důvodnost vznesených námitek a tyto případně i odmítnout. Nicméně ve věci *Öcalan v Turkey*⁶⁵ se Soud omezil na konstatování, že vláda žalovaného státu vznesla námítky proti postoupení věci velkému senátu, a proto bude věc i nadále projednávána senátem. Z textace předmětného ustanovení je však dle mého názoru třeba dovodit určitou diskreční pravomoc Soudu.

⁶³ Viz čl. 54A odst. 3 Jednacího řádu.

⁶⁴ Např. *Zavřel v. the Czech Republic*, no. 14044/05, 18.1.2007.

⁶⁵ Viz *Öcalan v Turkey*, no. 46221/99, 12.3.2003, § 6.

4.6. Vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů

Soud může v kterékoliv fázi řízení rozhodnout o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů (čl. 37 Úmluvy). Může tak učinit výbor, i senát (příp. velký senát) v případech, kdy okolnosti dovolují dospět k závěru, že stěžovatel již nemíní trvat na své stížnosti⁶⁶ nebo věc již byla vyřešena⁶⁷ anebo jestliže pro jakýkoliv jiný Soudem zjištěný důvod není dále opodstatněné pokračovat ve stížnosti. Poslední z uvedených důvodů vyškrtnutí stížnosti nastane zejména tehdy, jestliže stěžovatel v průběhu projednávání své stížnosti zemře a žádný z dědiců neprojeví zájem pokračovat v řízení, příp. tento zájem sice projeví, ale stížnost má čistě osobnostní charakter⁶⁸. I v případě, že jsou dány shora uvedené důvody může Soud v projednávání stížnosti pokračovat, vyžaduje-li to dodržování lidských práv stanovených Úmluvou a jejími protokoly.

5. Změny řízení o přijatelnosti stížnosti podle Protokolu č. 14

Po vstupu Protokolu č. 14 v platnost dozná rovněž řízení o přijatelnosti individuálních stížností k meritornímu projednání podstatných změn. Zásadní změnu představuje zavedení institutu samosoudce, který bude, stejně jako doposud výbor, oprávněn odmítnout stížnost jako nepřijatelnou, bude-li možné takové rozhodnutí přijmout bez dalšího přezkoumání stížnosti. V opačném případě předá samosoudce stížnost výboru či senátu⁶⁹. V zájmu odstranění pochybností o své nestrannosti bude samosoudce vyloučen z posuzování stížností podaných proti státu, za který byl zvolen⁷⁰.

Při posuzování stížností budou samosoudcům asistovat úředníci - zpravodajové, kteří budou členy Kanceláře a budou svou funkci vykonávat pod záštitou předsedy Soudu. Aby bylo zajištěno řádné porozumění otázkám vnitrostátního práva, bude příslušnému samosoudci při posuzování stížnosti asistovat zpravodaj se znalostí jazyka a právního

⁶⁶ Např. *Fleury v. France*, no. 2361/03, dec. 6.8.2006.

⁶⁷ Např. *Sisojeva and others v. Latvia*, no. 60654/00, 15.1.2007.

⁶⁸ Např. *Sevgi Erdoğan v. Turkey*, no. 28492/95, 29.4.2003 či *S.G. v. France*, no. 40669/98, 18.9.2001.

⁶⁹ Viz čl. 27 Úmluvy ve znění Protokolu č. 14.

⁷⁰ Viz čl. 26 odst. 3 Úmluvy ve znění Protokolu č. 14.

systému žalovaného státu. Zpravodajská funkce tedy již nadále nebude vykonávána soudci⁷¹.

Výborům bude i nadále zachována pravomoc prohlásit stížnost za nepřijatelnou nebo ji vyškrtnout ze seznamu případů. Zároveň však budou oprávněny rozhodnout o merituu stížnosti, jestliže stěžejní otázky případu, týkající se výkladu a aplikace Úmluvy, již jsou předmětem ustálené rozhodovací praxe Soudu. Touto změnou dojde především ke zjednodušení a urychlení projednání repetičních případů.

Mimořádně důležitou změnu pak přinese zakotvení zcela nové podmínky přijatelnosti individuálních stížností, o které je blíže pojednáno níže.

⁷¹ Účelem výše zmíněných změn je podstatné zvýšení filtrovací kapacity Soudu zmenšením počtu osob zúčastněných na projednání zjevně nepřijatelných stížností ze tří na jednu. Soudci budou navíc zproštěni své zpravodajské funkce, která jim dle některých odhadů zabírá až 20 % jejich pracovní doby (viz Eaton, M., Schokkenbroek, J. Reforming the human rights protection system established by the European Convention of Human Rights / A new Protocol no. 14 to the Convention and other measures to guarantee the long-term effectiveness of the Convention system. HRLJ Vol. 26 No. 1-4).

ČÁST TŘETÍ: PODMÍNKY PŘIJATELNOSTI INDIVIDUÁLNÍ STÍŽNOSTI

1. Obecně k podmínkám přijatelnosti individuální stížnosti

Podmínky přijatelnosti individuální stížnosti stanoví čl. 35 Úmluvy. Z citovaného ustanovení Úmluvy lze dovodit, že podmínkou přijatelnosti stížnosti k meritornímu projednání je vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy před podáním stížnosti a předložení stížnosti ve lhůtě šesti měsíců ode dne konečného vnitrostátního rozhodnutí (čl. 35 odst. 1 Úmluvy). Dalšími podmínkami přijatelnosti stížnosti jsou požadavky, aby stížnost nebyla anonymní, v podstatě stejná jako stížnost již předtím Soudem projednávaná anebo již předložená jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smírčí instanci, pokud neobsahuje nové důležité informace (čl. 35 odst. 2 Úmluvy). Soud dále prohlásí za nepřijatelnou stížnost neslučitelnou s ustanoveními Úmluvy či jejich protokolů, zjevně nepodloženou nebo zneužívající právo na stížnost.

Ve vztahu ke shora uvedeným podmínkám přijatelnosti je třeba uvést, že přesněji vzato by bylo možné rozlišovat podmínky přijatelnosti stížnosti v užším smyslu a podmínky příslušnosti (jurisdikce) Soudu. Podmínky jurisdikce Soudu se však do značné míry shodují s požadavkem slučitelnosti stížnosti s ustanoveními Úmluvy nebo jejich protokolů. Rovněž Soud ve své rozhodovací praxi odmítá stížnosti spadající mimo jeho územní, osobní, věcnou nebo časovou příslušnost jako nepřijatelné s poukazem na jejich neslučitelnost s ustanoveními Úmluvy nebo jejich protokolů ve smyslu čl. 35 odst. 3 Úmluvy. Z praktických důvodů proto bude v této diplomové práci problematika jurisdikce Soudu níže traktována v rámci pojednání o podmínkách přijatelnosti stížnosti.

Podle čl. 35 odst. 4 Úmluvy může Soud rozhodnout o nepřijatelnosti stížnosti pro nesplnění podmínek přijatelnosti podle čl. 35 odst. 1 až 3 Úmluvy v jakémkoliv stádiu řízení. Soud tak může za jistých okolností přisvědčit námitkám žalovaného státu tvrdícím nepřijatelnost stížnosti i tehdy, kdy již dříve rozhodl o její přijatelnosti⁷². Žalovaný stát však nemůže ve stádiu meritorního projednání stížnosti vznést námitky nepřijatelnosti, pokud je neuplatnil již ve stádiu řízení o přijatelnosti stížnosti. Výjimku z této zásady

⁷² Viz např. *Odièvre v. France*, no. 42326/98, 13.2.2003, ECHR 2003-III, § 22.

představují situace, kdy po rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti nastanou nové okolnosti odůvodňující další přezkoumání přijatelnosti stížnosti⁷³.

Přestože se podmínky přijatelnosti stížnosti za dobu platnosti Úmluvy prakticky nezměnily (byly však postupně vykládány v rozhodovací praxi Štrasburských orgánů ochrany lidských práv), zůstává jejich splnění pro mnoho stěžovatelů stále kritickým aspektem Úmluvy. Praxe Soudu ukazuje, že veškeré uvedené podmínky přijatelnosti splňuje jen velmi malý počet stížností předložených Soudu. Tak např. v roce 2005 přijal Soud 1 036 stížností, zatímco v 26 860 (96 %) případech rozhodl o nepřijatelnosti stížnosti, příp. o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů⁷⁴.

2. Vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy

2.1. Obecně k podmínce vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy

Podle ustanovení čl. 35 odst. 1 Úmluvy může Soud posuzovat věc až po vyčerpání všech vnitrostátních právních prostředků nápravy podle všeobecně uznávaných pravidel mezinárodního práva. Uvedená podmínka přijatelnosti je úzce spojena s požadavkem, aby byla stížnost k Soudu podána ve lhůtě šesti měsíců ode dne konečného vnitrostátního rozhodnutí ve věci, neboť počátek plynutí této lhůty je determinován právě rozsahem vnitrostátních prostředků nápravy, které jsou stěžovateli v konkrétním případě k dispozici. Nejvíce stížností je Soudem prohlášeno za nepřijatelné právě z důvodu nesplnění jednoho z těchto požadavků čl. 35 odst. 1 Úmluvy.

Účelem požadavku předchozího vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy je umožnit nejprve orgánům žalovaného státu, aby svými vlastními orgány napravily porušení práv, které je předmětem stížnosti k Soudu⁷⁵. S tímto *ratio* souvisí povinnost stěžovatele vznést námitky porušení práv zaručených Úmluvou nebo jejími protokoly nejprve před vnitrostátními orgány, a to při splnění všech formálních náležitostí, které jsou pro podání určitého vnitrostátního právního prostředku nápravy požadovány. Podmínky podání

⁷³ Např. *Pine Valley Developments Ltd and others*, no. 12742/87, 29.11.1991, Series A no. 222.

⁷⁴ Srov. *European Court of Human Rights Survey of Activities 2005*, str. 32.

⁷⁵ Srov. *Schoul Nielsen v. Denmark*, no. 357/1957.

vnitrostátního právního prostředku nápravy však nesmí být takové povahy, aby prakticky znemožnily jeho uplatnění⁷⁶.

Obecně není nezbytné, aby se stěžovatel v rámci řízení před vnitrostátními orgány formálně dovolával jednotlivých ustanovení Úmluvy tak, jako v řízení před Soudem. Postačí pokud tak učiní ve smyslu materiálním, tedy pokud v řízení před vnitrostátními orgány uvede obsah práva či svobody zaručené Úmluvou nebo jejími protokoly. Jinak je tomu ovšem v případě stížností proti státům, které Úmluvu inkorporovaly do svého vnitrostátního právního řádu anebo proti státům, do jejichž vnitrostátního soudního systému patří ústavní soud, oprávněný projednávat individuální stížnosti na porušení základních lidských práv a svobod. Obě uvedené podmínky splňuje i Česká republika. Úmluva je v České republice vyhlášenou mezinárodní smlouvou, k jejíž ratifikaci dal Parlament souhlas a kterou je Česká republika vázána. Ústavní soud je pak oprávněn projednávat individuální stížnosti na porušení práv zakotvených v Listině základních práv a svobod (dále jen „**Listina**“). Proto je před podáním stížnosti proti České republice již před vnitrostátními orgány třeba tvrdit porušení příslušného ustanovení Úmluvy, resp. korespondujícího ustanovení Listiny⁷⁷. Dovolávat se Úmluvy však není nezbytné před obecnými soudy. Postačí, pokud se stěžovatel ustanovení Úmluvy dovolá právě v řízení před poslední instancí v rámci vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy⁷⁸.

Interpretace termínu vnitrostátní právní prostředek nápravy naprosto nezávisí na vnitrostátním právním systému. Již Komise a původní Soud byly toho názoru, že se jedná o autonomní termín, jenž by měl být interpretován ve smyslu Úmluvy. Je jím proto každý opravný prostředek, jehož prostřednictvím lze dosáhnout uspokojivého výsledku z hlediska předmětu stížnosti⁷⁹. Dle ustálené rozhodovací praxe Štrasburských orgánů lidských práv

⁷⁶ Např. *Castells v. Spain*, no. 11798/85, 23.4.1992, Series A no. 236, § 27, *Ahmet Sadik v. Greece*, no. 18877/91, 15.11.1996, § 30, Reports 1996 – V, *Cardot v. France*, no. 11069/84, 19.3.1991, Series A no. 200, § 34., *De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*, nos. 2832/66; 2835/66; 2899/66, 18.6.1971, Series A no. 12, § 50.

⁷⁷ Srov. *Vašíček v. the Czech Republic*, no. 36685/97, dec. 30.1.2001.

⁷⁸ Např. *Guzzardi v. Italy*, no. 7367/76, dec. 10.3.1977, D.R. 8, str. 198.

⁷⁹ Viz Hubálková, E., *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika, judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*, Linde Praha, a.s., 2003, str. 55.

musí stěžovatel před podáním stížnosti vyčerpat pouze takové vnitrostátní právní prostředky nápravy, které jsou dostupné a zároveň účinné a dostatečné (viz níže)⁸⁰.

Pokud jde o vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, uplatňuje se v řízení před Soudem tzv. dělené důkazní břemeno. Jinými slovy, je na vládě žalovaného státu, aby případně namítala nevyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy a zároveň přesvědčila Soud o tom, že konkrétní prostředek nápravy byl účinný a dostupný jak v teorii, tak v praxi. Pokud vláda žalovaného státu toto osvědčí, je na stěžovateli, aby prokázal, že vládou uváděný prostředek nápravy ve skutečnosti využit byl, anebo z nějakého důvodu nebyl dostupný či účinný vzhledem ke skutkovým okolnostem daného případu, příp. že jisté zvláštní okolnosti zprostředkovaly stěžovateli předmětný vnitrostátní prostředek nápravy vyčerpat⁸¹.

2.2. Dostupnost, účinnost a dostatečnost právních prostředků nápravy

Výše bylo zmíněno, že rozhodovací praxe Štrasburských orgánů ochrany lidských práv vykládá povinnost vyčerpat vnitrostátní prostředky nápravy před podáním stížnosti k Soudu tak, že stěžovatel je před podáním stížnosti k Soudu povinen vyčerpat pouze ty z nich, které jsou (i) dostupné a zároveň (ii) účinné a dostatečné.

Dostupné jsou jen takové právní prostředky nápravy, o kterých může kompetentní orgán přímo rozhodnout. Je tedy vyžadováno, aby stěžovatel mohl svým podáním přímo iniciovat řízení o konkrétním prostředku nápravy⁸². Za dostupný vnitrostátní prostředek nápravy tak nelze považovat např. stížnost pro porušení zákona v rámci trestního řízení, neboť samotné podání stížnosti pro porušení zákona závisí na rozhodovací pravomoci ministra spravedlnosti⁸³. Vnitrostátní právní prostředky nápravy přitom musí s dostatečnou jistotou existovat nejen teoreticky, nýbrž i v praxi, nemají-li být považovány za nedostupné a neúčinné. V této souvislosti může Soud požádat vládu žalovaného státu, aby osvědčila

⁸⁰ Viz např. *Akdivar and Others v. Turkey*, no. 21893/93, 16.9.1996, Reports 1996-IV.

⁸¹ Viz např. *Hartman v. the Czech Republic*, no. 53541/99, 10.7.2003, ECHR 2003-VIII, § 58, *Akdivar and others v. Turkey*, no. 21893/93, 16.9.1996, Reports 1996-IV, § 68, *Horvat v. Croatia*, no. 51585/99, 27.7.2001, ECHR 2001-VIII, § 39.

⁸² Např. *Immobiliare Saffi v. Italy*, no. 22774/93, 28.7.1999, ECHR 1999-V.

⁸³ Srov. § 266 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

případy, kdy byl konkrétní vnitrostátní prostředek nápravy vzhledem k předmětu stížnosti úspěšně použit⁸⁴.

Za účinné a dostatečné jsou považovány takové vnitrostátní právní prostředky nápravy, jejichž prostřednictvím se stěžovatel může domoci ukončení porušování svých práv, zabránit subjektu porušujícímu jeho práva, aby v porušování nadále pokračoval, nebo dosáhnout nápravy porušení nastalého v minulosti. Účinnost a dostatečnost vnitrostátního právního prostředku nápravy je přitom Soudem posuzována dle jeho způsobilosti přímo a úplně ukončit porušování práva. Soud dále dovodil, že prostředek nápravy, který zjevně postrádá jakoukoliv vyhlídku na úspěch ve věci není považován za vnitrostátní prostředek nápravy, který musí být ve smyslu čl. 35 Úmluvy vyčerpán⁸⁵. Rovněž nelze přičítat k tíži stěžovatele, že po vyčerpání pravděpodobně účinného a dostatečného vnitrostátního právního prostředku již nevyčerpal další prostředek, který vede ke stejnému cíli a nenabízí lepší vyhlídku na úspěch ve věci⁸⁶.

Vnitrostátní právní prostředek nápravy může být neúčinný absolutně nebo pouze za určitých specifických okolností. Pouhé pochybnosti o účinnosti určitého vnitrostátního právního prostředku nápravy však nezabavují stěžovatele povinnosti tento prostředek před podáním stížnosti k Soudu vyčerpát⁸⁷. V případě pochybností o účinnosti určitého vnitrostátního právního prostředku nápravy tak lze doporučit předmětný prostředek nápravy podat. V opačném případě se stěžovatel vystavuje riziku prohlášení stížnosti za nepřijatelnou.

Mezi absolutně neúčinné právní prostředky patří ve vztahu k České republice např. podnět k úřadu ombudsmana a mimořádné opravné prostředky, jejichž podání závisí na

⁸⁴ Např. *De Jong, Balet and van den Brink v. Netherlands*, nos. 8805/79, 8806/79, 9242/81, 22.5.1984, Series A No. 77, *Akdivar and others v. Turkey*, no. 21893/93, 16.9.1996, Reports 1996-IV, § 65-68.

⁸⁵ Viz např. *L. C. B. v. the United Kingdom*, no. 23413/94, dec. 28.11.1995, *Mentes and others v. Turkey*, no. 23186/94, 28.11.1997, Reports 1997-VIII, § 57, *Kleyn and others v. Netherlands*, no. 39343/98; 39651/98; 43147/98; 46664/99, 6.5.2003, ECHR 2003-VI, § 160 či *Tám v. Slovakia*, no. 50213/99, 22.6.2004, § 49.

⁸⁶ *A v. France*, no. 14838/89, 23.11.1993, Series A no. 277-B, § 32, *Moreira Barbosa v. Portugal*, no. 65681/01, dec. 29.4.2004.

⁸⁷ Např. *Van Oosterwijck v. Belgium*, no. 7654/76, 6.11.1980, Series A no. 40, § 35, *S v. the United Kingdom*, no. 13669/88, dec. 7.3.1990.

rozhodovací pravomoci vnitrostátního orgánu. Takovými prostředky jsou v České republice např. již výše zmíněná stížnost pro porušení zákona v trestním řízení, žádost o obnovu řízení v občanskoprávních i trestních věcech, žádost o milost apod. Za účinný a dostatečný právní prostředek nápravy nemůže být považována ani žádost o vydání rozhodnutí, které závisí čistě v diskreční pravomoci státního orgánu⁸⁸.

Účinným právním prostředkem nápravy naopak v našem právním prostředí může být dovolání, a to v těch případech, kdy je jeho přípustnost zřejmá ze zákona⁸⁹. Ve většině případů proti České republice bude nezbytné považovat za účinný prostředek nápravy ústavní stížnost. V právní věci *J. A. proti České republice*⁹⁰ Komise deklarovala povinnost každého stěžovatele obrátit se před podáním stížnosti ke Štrasburským orgánům ochrany lidských práv na Ústavní soud, přičemž ani podmínka povinného právního zastoupení v řízení před Ústavním soudem nebyla shledána neslučitelnou s čl. 6 Úmluvy⁹¹. Uvedený názor byl později Soudem modifikován ve vztahu ke stížnostem namítajícím průtahy v řízení před vnitrostátními soudy. Soud totiž ve věci *Hartman proti České republice*⁹² podrobně analyzoval prostředky nápravy proti průtahům v řízení, přičemž dospěl k závěru, že Ústavní soud sice může konstatovat, že řízení trpí průtahy a nařídít, aby bylo ve věci neprodleně jednáno, český právní řád nicméně nepředvídá žádnou sankci, jestliže příslušný soud příkazu Ústavního soudu neuposlechne. Ve věcech netýkajících se průtahů bude zřejmě třeba i nadále považovat stížnost k Ústavnímu soudu za účinný prostředek nápravy. V souvislosti s některými recentními, odbornou veřejností nikoliv bez výhrad přijímanými rozhodnutími a stanovisky Ústavního soudu⁹³, však lze očekávat snahu o prolomení uvedeného dogmatu. Některé stížnosti v tomto smyslu již byly podány.

Vnitrostátními právními prostředky nápravy, které mohou být neúčinné pouze za určitých specifických okolností jsou zejména takové prostředky, které se jeví neúčinnými vzhledem k judikatuře soudů státu, proti kterému stížnost směřuje. Tak např. ve věci *Pressos*

⁸⁸ Viz *Lorenus v. Sweden*, no. 12810/87, dec. 18.1.1989.

⁸⁹ Viz *Kreditní a průmyslová banka and Moravec v. Czech Republic*, no. 29010/95, dec. 20.5.1998, D.R. 93, str. 72.

⁹⁰ *J. A. v Czech Republic*, no. 22926/93, dec. 7.4.1994, D. R. 77, str. 118.

⁹¹ Viz např. *Špařna v. the Czech Republic*, no. 26345/95, dec. 29.11.1995 nebo *Slezák v. the Czech Republic*, no. 32487/96, dec. 14.1.1998.

⁹² *Hartman v. the Czech Republic*, no. 53541/99, 10.7.2003, ECHR 2003-VIII

⁹³ Např. stanovisko Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05.

*Compania Naviera S.A. and Others proti Belgii*⁹⁴ původní Soud konstatoval, že stěžovatelé byli vzhledem k názoru belgického *Court of Arbitration*⁹⁵, vyjádřenému v odůvodnění jeho rozhodnutí, oprávněni považovat jimi namítané skutečnosti za spadající mimo rámec čl. 1 protokolu č. 1 k Úmluvě. Se zřetelem k postavení a autoritě tohoto soudu v soudním systému Belgického království totiž bylo možné předpokládat, že podání jakéhokoliv dalšího prostředku nápravy by bylo odsouzeno k neúspěchu. Obdobně soud judikoval rovněž v případě *Holy Monasteries proti Řecku*⁹⁶, když dospěl k závěru, že právní názor vyjádřený v odůvodnění rozhodnutí řeckého nejvyššího správního soudu podstatným způsobem snížil šanci na úspěch jakéhokoliv dalšího vnitrostátního prostředku nápravy.

2.3. Posuzování dostupnosti, účinnosti a dostatečnosti Soudem

Štrasburské orgány ochrany lidských práv dále dovodily, že podmínka vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy musí být aplikována v kontextu systému ochrany lidských práv založeného Úmluvou. Při posuzování splnění podmínky vyčerpání vnitrostátních prostředků je tedy vždy třeba postupovat s určitou pružností a bez zbytečného formalismu⁹⁷. Podmínka vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy rovněž není ani absolutní ani ji nelze použít automaticky. Při kontrole jejího dodržení je důležité zohlednit okolnosti daného případu. Soud musí brát realisticky v úvahu nejen prostředky obsažené teoreticky v právním řádu dané smluvní strany, ale také právní a politické souvislosti, v nichž tyto prostředky existují, jakož i osobní poměry stěžovatelů⁹⁸.

⁹⁴ *Pressos Compania Naviera S.A. and others v. Belgium*, no. 17849/91, 20.11.1995, Series A no. 332, § 27.

⁹⁵ Úkolem belgického *Court of Arbitration* je dohled nad dodržováním dělby moci mezi federací, jednotlivá jazyková společenství (vlámské, francouzské a německojazyčné) a regiony (Flandry, Valonsko, Brusel), jakož i dohled nad dodržováním určitých článků belgické ústavy.

⁹⁶ Viz *Holy Monasteries v. Greece*, no. 13092/87; 13984/88, 9.12.1994, Series A no. 301-A, § 51. Srov. rovněž *De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*, no. 2832/66; 2835/66; 2899/66, 18.6.1971, Series A no. 12, § 62 a *McFeeley v. the United Kingdom*, no. 8317/78, dec. 15.5.1980, D.R. 20, p. 44.

⁹⁷ Např. *Cardot v. France*, no. 11069/84, 19.3.1991, Series A no. 200, § 34, *Horvat v. Croatia*, no. 51585/99, 27.7.2001, § 40, ECHR 2001-VIII, *Saidi v. France*, no. 14647/89, 20.9.1993, Series A no. 261-C, § 38 a *Guzzardi v. Italy*, no. 7367/76, 6.11.1980, Series A no. 39, § 72.

⁹⁸ Např. *Akdivar and Others v. Turkey*, no. 21893/93, 16.9.1996, Reports 1996-IV, § 65-68, *Van Oosterwijck v. Belgium*, no. 7654/76, 6.11.1980, Series A no. 40, § 35 či *Hartman v. Czech Republic*, no. 53541/99, 10.7.2003, § 59, ECHR 2003-VIII.

V konkrétním případě mohou rovněž zvláštní okolnosti zprostit stěžovatele povinnosti vyčerpat vnitrostátní právní prostředky nápravy. Takovou okolností může být např. správní praxe spočívající v opakovaných aktech porušení Úmluvy a oficiální tolerance takové praxe státními orgány, jež odůvodňuje předpoklad, že vnitrostátní právní prostředky nápravy by byly neúčinné⁹⁹. Judikovanou zvláštní okolností zbavující stěžovatele povinnost vyčerpat vnitrostátní prostředky nápravy je taktéž mučení či nelidské zacházení, a to za předpokladu, že stěžovatel předloží Soudu *prima facie* důkazy o tom, že se žalovaný stát takových praktik vůči němu dopustil¹⁰⁰. Rovněž průtahy v řízení o podaném prostředku nápravy mohou být za určitých okolností důvodem zbavení povinnosti vyčerpat předmětný opravný prostředek¹⁰¹. Zajímavý případ zvláštních okolností osvobozujících stěžovatele od vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy týkajících se zákonnosti zbavení osobní svobody shledal Soud v případě *Ocaľan proti Turecku*¹⁰² ve skutečnosti, že stěžovatel prakticky nemohl prostředky nápravy čerpat, neboť byl držen v naprosté izolaci, přičemž neměl právnické vzdělání ani možnost porady s právníkem.

Při posuzování splnění podmínky vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy naopak není brán zřetel k pokročilému věku stěžovatele nebo jeho nedobrému zdravotnímu stavu. Tyto okolnosti však mohou mít vliv na rozhodnutí Soudu o přednostním projednání stížnosti (viz výše). Nerozhodné z hlediska povinnosti vyčerpat vnitrostátní prostředky nápravy jsou rovněž osobní názor stěžovatele, příp. jím konzultovaného odborníka, podle kterého nemá určitý vnitrostátní právní prostředek nápravy naději na úspěch.

3. Šestiměsíční lhůta od konečného vnitrostátního rozhodnutí ve věci

Podle čl. 35 odst. 1 Úmluvy musí být stížnost k Soudu podána ve lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy bylo přijato konečné vnitrostátní rozhodnutí ve věci. Účelem této lhůty je v první řadě zachování právní jistoty a ochrana orgánů smluvních států tak, aby jejich rozhodnutí nebyla donekonečna napadána. Dle názoru Soudu šestiměsíční lhůta poskytuje stěžovateli dostatečnou možnost řádně si rozmyslet, zda podá stížnost k Soudu, a v případě že ano,

⁹⁹ Např. *Aksoy v. Turkey*, no. 21987/93, 18.12.1996, Reports 1996-VI, § 52, *Akdivar and Others v. Turkey*, no. 21893/93, 16.9.1996, Reports 1996-IV, § 68.

¹⁰⁰ *Srov. Donnelly and others v. the United Kingdom*, no. 5577,5583/72, dec. 15.12.1975, D. R. 4, str. 4.

¹⁰¹ *Srov. Reed v. the United Kingdom*, no. 7630/76, dec. 6.12.79, D. R. 19, str. 113.

¹⁰² *Viz Ocaľan v. Turkey*, no. 46221/99, 12.3.2003.

předložit konkrétní námitky a tyto zdůvodnit¹⁰³. Na rozdíl od některých jiných podmínek přijatelnosti, zkoumá Soud dodržení šestiměsíční lhůty z úřední povinnosti. Soud tedy může odmítnout stížnost podanou po lhůtě i tehdy, když vláda žalovaného státu marné uplynutí lhůty nenamítá¹⁰⁴.

Konečným vnitrostátním rozhodnutím ve věci je třeba rozumět konečné vnitrostátní rozhodnutí, které musí být vyčerpáno podle pravidla o vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy před podáním stížnosti k Soudu. Právní prostředky nápravy, které se ve smyslu judikatury Štrasburských orgánů lidských práv považují za nedostupné nebo neúčinné nemají na běh šestiměsíční lhůty vliv¹⁰⁵. V případě pochybností o dostupnosti či účinnosti některého z vnitrostátních prostředků nápravy může být výhodné podat vedle předmětného vnitrostátního prostředku nápravy Úvodní dopis k Soudu, neboť datum podání Úvodního dopisu popisujícího předmět stížnosti se považuje za datum podání stížnosti¹⁰⁶. V opačném případě se stěžovatel vystavuje riziku námitky žalovaného státu, že čerpaný prostředek nápravy byl vzhledem k předmětu stížnosti neúčinný a stížnost tedy byla podána po uplynutí šestiměsíční lhůty. V těchto případech Soud zpravidla nevyžaduje podání vlastní stížnosti před vyčerpáním předmětného vnitrostátního prostředku nápravy, stěžovatel by však měl Soud informovat o jakémkoliv vývoji vnitrostátního řízení. Shora uvedené účinky však Úvodní dopis nemá, jestliže se stěžovatel po podání Úvodního dopisu na Soud znovu obrátí po uplynutí doby delší než šest měsíců od posléze vydaného konečného vnitrostátního rozhodnutí¹⁰⁷.

Přestože čl. 35 odst. 1 Úmluvy explicitně stanoví, že šestiměsíční lhůta běží ode dne přijetí konečného vnitrostátního rozhodnutí, nemusí být tento den skutečným okamžikem počátku plynutí lhůty. Obecně platí, že v případě rozhodnutí o vnitrostátním prostředku nápravy

¹⁰³ Srov. Leach, P. *Taking a Case to the European Court of Human Rights*. Second Edition. Oxford University Press 2005, str. 147.

¹⁰⁴ Srov. např. *Walker v. the United Kingdom*, no. 34979/97, dec. 25.1.2000, ECHR 2000-I.

¹⁰⁵ Viz např. *De Becker v. Belgium*, no. 214/1956, 27.3.1962, Series A no. 4 nebo *Loreníus v. Sweden*, no. 12810/87, dec. 18.1.1989.

¹⁰⁶ Výše bylo uvedeno, že stížnost nemůže být k Soudu podána telefonicky. Komise se ve věci *Rosemary West v. the United Kingdom* (no. 34728/97, dec. 20.10.1997) vyhnula jasné odpovědi na otázku, zda lze u Soudu telefonicky uvést stížnost pro účely stavení šestiměsíční lhůty ve smyslu čl. 35 odst. 1 Úmluvy. Komise nicméně tuto možnost pro výjimečné případy nevyloučila.

¹⁰⁷ Viz *Kelly v. the United Kingdom*, no. 10626/83, dec. 7.5.1985, D. R. 42, str. 205.

přijatého na neveřejném jednání, běží šestiměsíční lhůta ode dne doručení tohoto rozhodnutí stěžovateli. Na druhou stranu, je-li rozhodnutí vyhlášeno na veřejném zasedání, běží lhůta pro podání stížnosti ode dne vynesení tohoto rozhodnutí. Pokud je však na veřejném jednání vyhlášován pouze výrok rozhodnutí bez řádného odůvodnění, běží lhůta ode dne doručení písemného vyhotovení rozhodnutí, obsahujícího řádné odůvodnění, stěžovateli¹⁰⁸. Jestliže vnitrostátní právo spojuje účinky rozhodnutí pro účastníka s jeho doručením právnímu zástupci, běží předmětná lhůta od tohoto doručení. Jestliže konec lhůty připadne na svátek, skončí lhůta prvního následujícího pracovního dne¹⁰⁹.

Jinak je tomu v případech, kdy proti namítanému porušení Úmluvy nenabízí vnitrostátní právní řád stěžovateli žádný účinný vnitrostátní prostředek nápravy. V takovém případě počíná šestiměsíční lhůta plynout od okamžiku, kdy k tvrzenému porušení došlo nebo kdy se o něm stěžovatel dozvěděl¹¹⁰. Jedná-li se o trvalou situaci porušení práva předmětná šestiměsíční lhůta plyne teprve od okamžiku ukončení situace porušení, neboť podmínka podání stížnosti ve lhůtě šesti měsíců ve smyslu čl. 35 Úmluvy se v těchto případech neaplikuje¹¹¹.

4. Anonymní stížnost

Čl. 35 odst. 2 písm. a) Úmluvy stanoví, že Soud nebude posuzovat žádnou individuální stížnost, která je anonymní. Každá stížnost podaná k Soudu tedy musí obsahovat identifikaci stěžovatele, nemá-li být prohlášena za nepřijatelnou. Uvedená podmínka přijatelnosti plyne zejména z požadavku určitosti právních úkonů a ze skutečnosti, že jen určitou a jasně identifikovanou stížnost lze přezkoumat z hlediska, zda stěžovatel byl skutečně poškozen na svých Úmluvou zaručených právech. Podmínka identifikace

¹⁰⁸ Viz *Worm v. Austria*, no. 22714/93, 29.8.1997, Reports 1997 – V.

¹⁰⁹ Viz *Fondation Croix – Etoile, Baudin et Delajoux*, no. 24856/94, dec. 11.4.1996.

¹¹⁰ Např. *L. C. B. v. the United Kingdom*, no. 23413/94, dec. 28.11.1995.

¹¹¹ Např. *Almeida Garret, Mascarenhas Falcão and others v. Portugal*, no. 29813/96;30229/96, 11.1.2000, ECHR 2000-1, *Hilton v. the United Kingdom*, no. 12015/86, dec. 6.7.1988, *Agrotexim Hellas S.A. and others v. Greece*, no. 14807/89, dec. 12.2.1992, *Dudgeon v. the United Kingdom*, no. 7525/76, 22.10.1981, Series A no. 45, *Roche v. the United Kingdom*, no. 32555/96, 23.5.2002 či *Broniowski v. Poland*, no. 31443/96, dec. 19.12.2002, ECHR 2002-X.

stěžovatele v neposlední řadě zabraňuje projednání stížností sledujících čistě politické nebo propagandistické cíle¹¹².

V praxi Štrasburských orgánů ochrany lidských práv je však podmínka identifikace stěžovatele posuzována poměrně flexibilně. Komise sice prohlásila za nepřijatelnou stížnost podepsanou „*Lover of Tranquility*“, avšak jen proto, že předmětná stížnost neobsahovala jedinou stopu, která by umožnila stěžovatele blíže identifikovat¹¹³.

V některých případech může mít stěžovatel velmi závažné důvody k utajení své identity. Rovněž v takových případech sice stěžovatel musí uvést ve formuláři stížnosti své pravdivé identifikační údaje, může však zároveň požádat o utajení své identity ve smyslu čl. 47 odst. 3 Jednacího řádu, jak je podrobněji popsáno výše.

5. Stížnost v podstatě stejná jako stížnost již předtím soudem projednávaná

Podle čl. 35 odst. 2 písm. b) Úmluvy neprojedná Soud žádnou stížnost v podstatě stejnou jako stížnost, kterou již projednal, pokud neobsahuje žádné nové důležité informace. V případě této podmínky přijatelnosti se jedná o podmínku odpovídající zásadě věci rozsouzené (*res iudicata*), dobře známé i z českého procesu.

Identita stížností ve smyslu čl. 35 odst. 2 Úmluvy předpokládá zejména identitu stěžovatele, žalovaného státu, skutkového základu a předmětu stížnosti. Takovou identitu ovšem nelze dovozovat v případech, kdy stížnost obsahuje nové důležité informace. Tak např. stěžovatel, jehož stížnost byla dříve odmítnuta pro nevyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy, se může na Soud se stejnou stížností obrátit poté, co vnitrostátní prostředky nápravy vyčerpal. Skutečnost, že stěžovatel v mezidobí vyčerpal vnitrostátní prostředky nápravy je tedy novou důležitou informací ve smyslu čl. 35 odst. 2 Úmluvy. Za důležité informace v tomto smyslu lze dále považovat i nové skutečnosti týkající se vnitrostátního řízení, např. pokračující v průtahy v případě stížnosti na

¹¹² Viz van Dijk, P., van Hoof, G., J., H. *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*. Deventer: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1990, Str.68.

¹¹³ Viz *X. v. Ireland*, no. 361/58, Case Law Topics, no. 3, Bringing an application before the European Commission of Human Rights, Strasbourg 1972, str. 10.

nepřiměřenou délkou vnitrostátního řízení¹¹⁴. Novou důležitou skutečností však zásadně nejsou nové právní argumenty stěžovatele doplněné k původně podané stížnosti¹¹⁵.

6. Stížnost předložená jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smírčí instanci

V souladu s čl. 35 odst. 2 písm. b) odmítne Soud jako nepřijatelnou i stížnost, která již byla předložena jiné mezinárodní nebo smírčí instanci, ledaže by obsahovala nové důležité informace. Předpokladem je i zde shodnost účastníků, skutkového základu i předmětu stížnosti. Účelem této podmínky přijatelnosti je v mezinárodním právu veřejném platná zásada hierarchické rovnosti všech mezinárodních soudních a kontrolních instancí, která má zabránit tomu, aby jedna mezinárodní instance přezkoumávala rozhodnutí instance jiné¹¹⁶.

Jinou mezinárodní instancí ve smyslu předmětného ustanovení Úmluvy může v praxi být zejména Výbor lidských práv Organizace Spojených Národů se sídlem v Ženevě (dále jen „**Výbor lidských práv OSN**“), který může posuzovat stížnosti jednotlivců na základě Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Předchozí stížnost k Výboru lidských práv OSN tedy může bránit podání stížnosti k Soudu, ovšem pouze za předpokladu, že jde o stížnost identickou. Např. v právní věci *Pauger v. Austria*¹¹⁷ předchozí rozhodnutí Výboru lidských práv OSN nebránilo tomu, aby Soud projednal stížnost stejného stěžovatele založenou na totožných skutkových tvrzeních. Stěžovatel totiž před Výborem lidských práv OSN namítal svou diskriminaci, zatímco před Soudem porušení svého práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy. Předmět stížnosti tedy nebyl identický.

Zcela vyloučit pak nelze ani možnost podání stížnosti, kterou se již předtím zabýval Soudní dvůr Evropských společenství (dále jen „**Soudní dvůr**“). Rovněž v tomto případě však lze očekávat, že by se Soud zabýval jinými právními otázkami než Soudní dvůr jako

¹¹⁴ Např. *Červeňáková and others v. the Czech Republic*, no. 40226/98, dec. 27.8.2002.

¹¹⁵ Např. *X v. the United Kingdom*, no. 8206/78, dec. 10.7.1981, D. R. 25, str. 147.

¹¹⁶ Viz Mucha, J. Podmínky přijatelnosti individuální stížnosti, předložené Evropské komisi pro lidská práva. Bulletin advokacie č. 9/1995.

¹¹⁷ Viz *Pauger v. Austria*, no. 11603/90, 28.5.1997, Reports 1997 – III.

tomu bylo i v případě právní věci *Sacchi proti Italy*¹¹⁸, ve které stěžovatel, provozovatel kabelové televize, namítal porušení čl. 10 Úmluvy (svoboda projevu), zatímco předběžná otázka, předložená Soudnímu dvoru příslušným italským soudem, se týkala zejména svobody pohybu zboží a služeb, hospodářské soutěže a národních monopolů.

Pro úplnost je třeba dále zmínit, že případná stížnost podaná k Evropskému výboru pro prevenci proti mučení, naprosto nebrání podání stížnosti k Soudu¹¹⁹.

7. Stížnost neslučitelná s ustanoveními Úmluvy či jejími protokoly

Podle čl. 35 odst. 3 Úmluvy, prohlásí Soud za nepřijatelnou každou individuální stížnost, jestliže ji pokládá za neslučitelnou s ustanoveními Úmluvy nebo jejích protokolů. Neslučitelnost stížnosti s ustanoveními Úmluvy přitom může záležet v následujících čtyřech aspektech:

- *Ratione loci*, tj. v neslučitelnosti z důvodu omezení jurisdikce žalovaného státu;
- *ratione personae*, tj. v neslučitelnosti v důsledku nedostatku aktivní legitimace stěžovatele nebo pasivní legitimace žalovaného státu;
- *ratione materie*, tj. v neslučitelnosti v důsledku omezení rozsahu práv a svobod zaručených Úmluvou; a
- *ratione temporis*, tj. v neslučitelnosti vzhledem k časovému omezení aplikace Úmluvy vůči žalovanému státu.

Jednotlivým výše uvedeným aspektům slučitelnosti stížnosti s ustanoveními Úmluvy a jejích protokolů jsou věnovány následující části této diplomové práce.

¹¹⁸ Viz *Sacchi v Italy*, no. 6452/74, dec. 12.3.1974, D.R. 5, p. 48.

¹¹⁹ Srov. Explanatory report to the Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment.

7.1. *Kritérium slučitelnosti ratione loci*

Kompetence *ratione loci* vymezuje kompetenci Soudu z hlediska územní aplikace Úmluvy. Aby byl Soud z hlediska *ratione loci* kompetentní stížnost projednat, je nezbytné, aby tvrzené porušení Úmluvy spadalo do jurisdikce žalovaného smluvního státu.

V čl. 1 Úmluvy se smluvní strany zavázaly přiznat každému, kdo podléhá jejich jurisdikci, práva a svobody zakotvené v první hlavě Úmluvy. Pojem jurisdikce ve smyslu Úmluvy však není, narozdíl od tradičního pojetí mezinárodního práva, determinován pouze teritoriálně a tedy omezen na státní území smluvních států, nýbrž může mít i jiný základ. Např. v právní věci *Kypr proti Turecku*¹²⁰ Soud dovedl, že odpovědnost státu nelze omezovat toliko na jeho území, ale pokrývá i činnost představitelů států v zahraničí včetně diplomatických misí, ambasád a členů armády nacházejících se v zahraničí. V rámci případu *M proti Spojenému království*¹²¹ byla Komise toho názoru, že autorizovaní zástupci státu, nacházející se na cizím území, nejenže zůstávají pod jurisdikcí svého státu, ale rovněž podrobují jurisdikci daného státu i jakékoliv jiné osoby nebo majetek, a to v rozsahu, v jakém nad nimi vykonávají státní moc. Konečně, ve věci *Loizidou proti Turecku*¹²² Soud judikoval, že povinnost zajistit každému práva zakotvená v první hlavě Úmluvy lze dovést z faktické efektivní kontroly určité oblasti mimo státní území, ať již vykonávané státem přímo prostřednictvím jeho ozbrojených složek, nebo prostřednictvím podřízených orgánů místní správy.

Jak tedy plyne z judikatury Štrasburských orgánů lidských práv, jurisdikce členského státu Úmluvy může být založena i tam, kde stát vykonává efektivní kontrolu nad cizím územím, lhostejno, zda přímo či nepřímo¹²³. Pojem jurisdikce ve smyslu Úmluvy je proto třeba rozumět vertikální vztah mezi poškozeným a státem, který při výkonu své moci zasáhl do práv poškozeného zaručených Úmluvou nebo jejími Protokoly¹²⁴.

¹²⁰ Viz *Cyprus v. Turkey*, no. 6780/74, dec. 26.5.1975, D. R. 2, str. 125.

¹²¹ Viz *M v. the United Kingdom and Ireland*, no. 9837/82, 4.3.1985, D.R. 47, p. 27.

¹²² Viz *Loizidou v. Turkey*, no. 15318/89, 18.12.1996, Reports 1996 – VI.

¹²³ Srov. *Bankovic v. Belgium and others*, no. 52207/99, dec. 12.12.2001, ECHR 2001-XII.

¹²⁴ Srov. Hubálková, E. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika, judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*, Linde Praha, a.s. 2003, str. 14.

Pro úplnost je třeba dodat, že ve vztahu k některým stížnostem zejména na porušení majetkových práv ve smyslu čl. 1 protokolu č. 1 k Úmluvě není bez zajímavosti, že podle čl. 3 odst. 1 písm. b) ústavního zákona č. 541/1992 Sb., o dělení majetku České a Slovenské Federativní Republiky mezi Českou republiku a Slovenskou republiku a jeho přechodu na Českou republiku a Slovenskou republiku, byly závazky bývalé federace rozděleny mezi Českou republiku a Slovenskou republiku v poměru 2:1. Z hlediska *ratione loci* tak z pohledu českých stěžovatelů zřejmě není zcela vyloučena ani stížnost směřující proti Slovenské republice jako druhému nástupnickému státu za ČSFR, zaniklou ke dni 31.12.1992.

7.2. *Kritérium slučitelnosti ratione personae*

Kritérium slučitelnosti s Úmluvou z hlediska *ratione personae* determinuje osobní aplikaci Úmluvy. Dává tedy odpověď na otázku, kdo může podat stížnost k Soudu (aktivní legitimace) a proti komu může být stížnost podána (pasivní legitimace).

7.2.1. *Subjekty aktivně legitimované*

Podle čl. 34 Úmluvy může Soud přijímat stížnosti každé fyzické osoby, nevládní organizace nebo skupiny osob považujících se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou. Soud se při posuzování slučitelnosti stížnosti *ratione personae* s ustanoveními Úmluvy necítí vázán vnitrostátními podmínkami *locus standi* žalovaného státu, neboť tyto podmínky mohou sloužit k jinému účelu než ty, které jsou uvedeny v čl. 34 Úmluvy¹²⁵. Zcela nerozhodná z hlediska aktivní legitimace k podání stížnosti je pak státní příslušnost nebo bydliště stěžovatele, neboť z čl. 1 Úmluvy plyne, že smluvní strany musí zajistit práva a svobody zakotvené v Úmluvě každému, kdo podléhá jejich jurisdikci.

Co se týče fyzických osob může být stěžovatelem i osoba nezletilá, aniž by jí bylo třeba ustavit opatrovníka¹²⁶. Obdobně může k soudu podat stížnost i osoba duševně nemocná nebo zbavená způsobilosti k právním úkonům¹²⁷. Soud rovněž dovodil, že za jistých okolností může blízký příbuzný podat stížnost jménem oběti tvrzeného poškození, a to

¹²⁵ *Scozzari and Giunta v. Italy*, nos. 39221/98, 41963/98, 13.7.2000, Reports 2000 – VIII.

¹²⁶ *X. and Y. v. the Netherlands*, no. 6753/74, dec. 19.12.1974, D. R. 16, str. 105.

¹²⁷ Např. *Winterwerp v. the Netherlands*, no. 6301/73, 24.10.1979, Series A no. 33.

vzhledem ke zranitelnosti poškozeného nebo k jeho špatnému zdravotnímu stavu. V takovém případě je však třeba Soudu prokázat, že poškozený zmocnil svého příbuzného, aby podal stížnost jeho jménem¹²⁸. Děti mohou být v řízení před Soudem zastoupeny svými rodiči¹²⁹. Stížnost naopak nelze podat jménem zemřelého poškozeného. Stížnost na porušení práv zemřelého poškozeného však může podat blízký příbuzný nebo dědic¹³⁰.

Pod pojem nevládní organizace ve smyslu čl. 34 Úmluvy Soud zahrnuje nejrůznější subjekty odlišné od státu. Soud např. připustil stížnost politické strany, obchodní společnosti, odborové organizace, sdružení či náboženské organizace. Nevládní organizace nicméně z pochopitelných důvodů nemohou namítat porušení práv majících individuální charakter jako např. právo nebýt podroben nelidskému zacházení nebo trestu, právo uzavřít manželství, právo na rodinný a soukromý život apod.

Konečně, s individuální stížností se může podle čl. 34 Úmluvy na Soud obrátit rovněž skupina osob. Tou se zpravidla rozumí neformální seskupení dvou či více osob, které se dovolávají porušení práv nebo svobod zaručených Úmluvou nebo jejími protokoly. Takovou skupinou může být např. skupina rodičů dovolávající se porušení práva na vzdělání svých dětí¹³¹.

Vyloučeny z podání individuální stížnosti jsou naopak rozličné decentralizované veřejnoprávní korporace, příp. jejich orgány, které vykonávají veřejné funkce. Z uvedeného důvodu byly za neslučitelné s Úmluvou z hlediska *ratione personae* prohlášeny stížnosti podané např. španělskou městskou radou, švýcarskou místní vládou, italskou provincií apod.¹³²

¹²⁸ Viz *Ilhan v. Turkey*, no. 22494/93, 27.6.2000, ECHR 2000-VII.

¹²⁹ Viz *Scozzari and Giunta v. Italy*, nos. 39221/98, 41963/98, 13.7.2000, Reports 2000 -- VIII.

¹³⁰ Např. *McCann and others v. the United Kingdom*, no.18984/91, 27.9.1995, Series A no. 324.

¹³¹ *40 Mothers v. Sweden*, no. 6853/74, dec. 9.3.1977, D. R. 9, str. 27.

¹³² Srov. *Danderyds Kommun v. Sweden*, no. 52559/99, dec. 7.6.2001, *Ayuntamiento de M. v. Spain*, no. 15090/89, dec. 7.1.1991, *Rothenthurm v. Switzerland*, no. 13252/87, dec. 14.12.1988, D. R. 59, p. 251, *The Province of Bari, Sorrentino and Messeni Nemagna v. Italy*, no. 41877/98, dec. 22.3.2001.

7.2.2 Status poškozeného

Z textace čl. 34 Úmluvy lze dovodit, že stěžovatel musí ve své stížnosti tvrdit, že byl poškozen porušením práv garantovaných Úmluvou nebo jejími protokoly. Postavení stěžovatele jako poškozeného v důsledku tvrzeného porušení práv zaručených Úmluvou je jedním ze stěžejních kritérií determinujících aktivní legitimaci stěžovatele. Stěžovatel tedy musí doložit, že byl dotčen namítaným porušením práva či svobody dle Úmluvy. V opačném případě prohlásí Soud stížnost za nepřijatelnou z důvodu neslučitelnosti s Úmluvou z hlediska *ratione personae*. Např. v případě *Agrotexim a další proti Řecku*¹³³, který se týkal údajných zásahů do práv pivovarnické společnosti, soud konstatoval, že stížnost je neslučitelná s ustanoveními Úmluvy, neboť byla podána akcionáři předmětné společnosti, kteří nebyli obětí tvrzených porušení. Obětí totiž byla sama pivovarnická společnost. Úmluva tedy neumožňuje podání stížností ve prospěch třetích osob (*actio popularis*). Vyloučeny jsou i stížnosti domáhající se abstraktní kontroly souladu vnitrostátních právních předpisů s Úmluvou (stížnosti *in abstracto*).

Rozhodovací praxe Štrasburských orgánů ochrany lidských práv nicméně dovodila, že se stěžovatel za určitých okolností může na Soud obrátit i v pozici tzv. potencionálního poškozeného, tedy i v případě, že nebyl přímo dotčen žádným konkrétním aktem státního orgánu. Stěžovatel však musí doložit, že takovým aktem státního orgánů může být potencionálně dotčen a že tedy hrozí reálné nebezpečí porušení jeho práv garantovaných Úmluvou. Taková situace byla Soudem shledána např. v právní věci *Open Door and Dublin Well Woman proti Irsku*¹³⁴ týkající se rozhodnutí irských soudů, kterými bylo zakázáno šíření informací o možnosti umělého přerušování těhotenství mimo irské území, určených těhotným ženám. Irská vláda v řízení namítala, že dvě ženy, které se ke stížnosti připojily, nebyly v postavení poškozených, neboť nebyly těhotné. Soud však byl toho názoru, že tyto dvě ženy patřily ke skupině žen, které byly právě ve věku, kdy mohly mít děti. Soud proto shledal, že zmíněné stěžovatelky byly zákazem rovněž postiženy, neboť v případě jejich otěhotnění by se na ně předmětný zákaz rovněž vztahoval.

¹³³ *Agrotexim and others v. Greece*, no. 14807/89, 24.10.1995, Series A no. 330.

¹³⁴ Viz *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland*, no. 4234/88;14235/88, 29.10.1992, Series A no. 246. Srov. též *Dudgeon v the United Kingdom*, no. 7525/76, 22.10.1981, Series A no. 45, *Norris v. Ireland*, no. 10581/83, 26.10.1988, Series A no. 142.

V postavení potenciálních poškozených se nacházeli rovněž stěžovatelé ve velice zajímavém případě *Klass proti Německu*¹³⁵, kteří namítali porušení čl. 8 Úmluvy (právo na soukromý a rodinný život), když německé vnitrostátní právo umožňovalo monitoring telefonních hovorů a korespondence, aniž by se o tom sledované osoby následně dozvěděly. Sledované osoby tak byly zbaveny možnosti napadnout příslušná rozhodnutí opravnými prostředky. Soud měl za to, že nemožnost doložit monitoring telefonických hovorů a korespondence stěžovatelů, v důsledku utajení těchto opatření, nebrání tomu, aby stěžovatelé byli považováni za poškozené. Za jistých okolností lze tedy zřejmě dovozovat postavení poškozeného z pouhé existence utajovaných opatření.

V rozhodovací praxi Soudu je pevně etablována taktéž kategorie tzv. nepřímých poškozených. Nepřímo poškozeným stěžovatelem může být ten, kdo sice není přímo dotčen tvrzeným porušením Úmluvy, nicméně je dotčen porušením Úmluvou garantovaných práv jiné osoby. Takto nepřímo poškození mohou být zejména rodinní příslušníci přímého poškozeného a další osoby, jež jsou s přímým poškozeným pevně spřízněny. Dále též osoby, které utrpěly škodu v důsledku poškození jiného, jakož i jiné osoby mající zájem na ukončení porušování práv¹³⁶. V případě úmrtí poškozeného v průběhu řízení před Soudem pak může být v postavení nepřímého poškozeného jeho dědic. O takovémto přechodu práva na stížnost lze ovšem uvažovat pouze v případě práv a svobod nemajících čistě osobnostní charakter. Např. ve shora zmiňovaném případě *Malhous proti České republice*¹³⁷ Soud připustil, aby v řízení namísto zesnulého stěžovatele pokračoval jeho synovec, kterého stěžovatel ustavil svým dědicem.

Pro úplnost je třeba dodat, že stěžovatel může během řízení o status poškozeného přijít, např. v důsledku příznivého konečného výsledku vnitrostátního řízení nebo smírného řešení věci. Důvody ztráty statusu poškozeného se Soud blíže zabýval v profilovém případě *Eckle proti Německu*¹³⁸, kde dovedil, že stěžovatel přijde o status poškozeného tehdy, pokud vnitrostátní orgány uznají, že došlo k porušení Úmluvy, a to buď výslovně nebo konkludentně, situaci porušení práva napraví a jednají se stěžovatelem způsobem

¹³⁵ *Klass v. Germany*, no. 5029/71, 6.9.1978, Series A no. 28.

¹³⁶ Hubálková, E. Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika, judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva, Linde Praha, a.s. 2003, str. 29.

¹³⁷ *Malhous v. the Czech Republic*, no. 33071/96, dec. 13.12.2000, ECHR 2000-XII.

¹³⁸ *Eckle v. Germany*, no. 8130/78, 15.7.1982, Series A no. 77.

umožňujícím posoudit, do jaké míry byla předmětná porušení vnitrostátními orgány zohledněna.

7.2.3. *Subjekty pasivně legitimované*

Pokud jde o pasivní legitimaci k podání stížnosti, je ze znění čl. 34 Úmluvy zřejmé, že stížnost může směřovat toliko proti některému ze smluvních států Úmluvy. Stížnost bude prohlášena za neslučitelnou s Úmluvou *ratione personae*, pokud žalovaný stát nelze činit odpovědným za tvrzené porušení Úmluvy, jež je předmětem stížnosti. Dle obecných pravidel mezinárodního práva jsou smluvní státy Úmluvy odpovědné za akty svých orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní. Za nepřijatelné budou Soudem prohlášeny stížnosti namířené proti fyzickým či právnickým osobám odlišným od státu, ovšem za předpokladu, že namítaná činnost těchto subjektů nezakládá odpovědnost smluvního státu Úmluvy. Např. v právní věci *Van der Musselle proti Belgii*¹³⁹ Soud dovodil, že stát se nemůže zbavit své odpovědnosti jejím přenesením na fyzické osoby, když belgické království uznal odpovědným za fungování systému právní pomoci, kterou v jednotlivých případech poskytovala belgická advokátní komora. Obdobně v případě *Costello-Roberts proti Spojenému království*¹⁴⁰ byl Soud toho názoru, že stát může být odpovědný za disciplinární systém praktikovaný v soukromých školách, neboť jej lze podřadit pod povinnost státu zajistit vzdělání tak, jak je vyžadováno čl. 2 protokolu č. 1 k Úmluvě.

7.3. *Kritérium slučitelnosti ratione materiae*

Podmínka slučitelnosti *ratione materiae* vymezuje rozsah věcné aplikace Úmluvy a tedy zároveň rozsah věcné (materiální) kompetence Soudu projednat stížnosti, které jsou mu předloženy. Úmluva a její protokoly zakotvují katalog individuálních základních práv a svobod. Pouze nápravy porušení některého z těchto Úmluvou zakotvených práv a svobod se lze domáhat podáním stížnosti k Soudu. Stížnost namítající porušení práva či svobody nevyplývajícího z Úmluvy bude soudem prohlášena za nepřijatelnou z důvodu neslučitelnosti s Úmluvou a jejími protokoly z hlediska *ratione materiae*.

¹³⁹ *Van der Musselle v. Belgium*, no. 8919/80, 23.11.1983, Series A no. 70.

¹⁴⁰ *Costello-Roberts v. the United Kingdom*, no. 13134/87, 25.3.1993, Series A no. 247-C.

O takový případ se jednalo např. ve věci *Botta proti Itálii*¹⁴¹. Stěžovatel upoutaný na invalidní vozík namítal porušení čl. 8 Úmluvy (právo na respektování osobního a rodinného života) ze strany Itálie, neboť italská vláda nepřijala patřičná opatření, aby soukromá koupaliště umožnila fyzicky postiženým osobám přístup na pláž a k moři. Soud však dospěl k závěru, že z čl. 8 Úmluvy nelze dovodit právo stěžovatele na zajištění přístupu na pláž a k moři v rámci jeho dovolené.

Štrasburské orgány ochrany lidských práv ve své rozhodovací praxi dále shledaly, že Úmluva nezaručuje mj. právo na diplomatickou ochranu, vysokoškolské vzdělání, právo na řidičský průkaz, právo na politický azyl, právo na udělení státního občanství, právo na pracovní postup atd. V této souvislosti je však vhodné zmínit, že práva a svobody, které nejsou v ustanoveních Úmluvy výslovně zakotveny, mohou být chráněny nepřímou. Typickým příkladem je např. právo na vstup na území jiného státu a právo nebyť z něj vyhoštěn. Přestože uvedené právo není přímo chráněno Úmluvou, Soud konstatoval, že vyhoštění se za určitých okolností může dotýkat práva stěžovatele na soukromý a rodinný život ve smyslu čl. 8 Úmluvy¹⁴², příp. může v rozporu s čl. 3 Úmluvy vystavit stěžovatele nebezpečí nelidského zacházení nebo trestu¹⁴³.

Rovněž je třeba připomenout, že při posuzování souladu stížnosti s Úmluvou z hlediska *ratione materiae* je třeba brát zřetel k tomu, že Úmluva byla zamýšlena jako „živoucí nástroj“¹⁴⁴. Úmluva tak musí být vykládána ve světle současných podmínek a nikoliv podle toho, co její tvůrci zamýšleli konkrétním ustanovením v době jejího vzniku.

7.4. Kritérium slučitelnosti *ratione temporis*

Kritérium slučitelnosti *ratione temporis* záleží v časové aplikovatelnosti Úmluvy vůči jednotlivým smluvním státům. Jak bylo výše uvedeno, Úmluva vstoupila v platnost dne 3. září 1953. Podle všeobecně přijímaných principů mezinárodního práva nelze ustanovení Úmluvy a jejich protokolů aplikovat na skutečnosti, jež nastaly před vstupem Úmluvy

¹⁴¹ *Botta v. Italy*, no. 21439/93, 24.2.1998, Reports 1998 – I.

¹⁴² Viz *Moustaquim v. Belgium*, no. 12313/86, 18.2.1991, Series A no. 193.

¹⁴³ Viz *Soering v. the United Kingdom*, no. 14038/88, 7.7.1989, Series A no. 161.

¹⁴⁴ Viz *Selmouni v. France*, no. 25803/94, 28.7.1999, ECHR 1999-V, § 101.

nebo jejich protokolů v platnost vůči jednotlivým smluvním státům¹⁴⁵. Teprve vstupem Úmluvy v platnost vůči konkrétnímu státu je tento smluvní stát vázán povinností zajistit každému, kdo podléhá jeho jurisdikci práva a svobody obsažené v Úmluvě, příp. těch jejích protokolech, které dotyčný stát ratifikoval.

Bývalá ČSFR ratifikovala Úmluvu dne 18. března 1992. Po zániku federace se oba nástupnické státy staly členem Rady Evropy ke dni 30. června 1993. Od stejného dne je Česká republika, stejně jako Slovenská republika, vázána svým prohlášením o uznání pravomoci Soudu přijímat individuální stížnosti proti ní namířené¹⁴⁶. Výbor ministrů Rady Evropy dále přijal prohlášení obou nově vzniklých samostatných států, aby byly vázány Úmluvou zpětně ke dni 1. ledna 1993. Výkladem ústavních zákonů o právním nástupnictví České republiky za ČSFR lze nicméně dojít k závěru, že Česká republika je vázána Úmluvou již od data ratifikace Úmluvy ze strany ČSFR, tj. od 18. března 1992. Tuto skutečnost potvrdila rovněž vláda ve svém vyjádření k přijatelnosti a meritu stížnosti *Kuchař a Štís proti České republice*¹⁴⁷.

Příkladem neslučitelnosti stížnosti s Úmluvou z hlediska *ratione temporis* je např. výše zmíněný profilový případ týkající se problematiky českých restitucí *Malhous proti České republice*¹⁴⁸. Stěžovatel mj. namítal nezákonnost znárodnění majetku svého právního předchůdce. Soud podotkl, že ke znárodnění předmětného majetku došlo dlouho před 18. únorem 1992, tj. datem vstupu Úmluvy v platnost vůči České republice, v důsledku čehož není oprávněn přezkoumávat okolnosti znárodnění. Zbavení vlastnického práva nebo jiného práva *in rem* je totiž ve smyslu ustálené rozhodovací praxe Štrasburských orgánů ochrany lidských práv jednorázovým aktem nezakládajícím pokračující situaci porušení Úmluvy. Soud proto uvedenou část stížnosti prohlásil za nepřijatelnou z důvodu neslučitelnosti *ratione temporis* s ustanoveními Úmluvy.

¹⁴⁵ Hubálková, E. Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika, judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva, Linde Praha, a.s. 2003, str. 34.

¹⁴⁶ Do platnosti Protokolu č. 11 bylo uznání pravomoci Komise a Soudu projednat individuální stížnosti volitelné. Od 31. října 1998 je tato pravomoc Soudu obligatorní (viz čl. 19 Úmluvy).

¹⁴⁷ Viz *Kuchař and Štís v. the Czech Republic*, no. 37527/97, 18.12.2001. Srov. rovněž *Malhous v. the Czech Republic*, no. 33071/96, dec. 13.12.2000, ECHR 2000-XII.

¹⁴⁸ Viz *Malhous v. the Czech Republic*, no. 33071/96, dec. 13.12.2000, ECHR 2000-XII.

Pokud však namítané porušení práv nastane před platností Úmluvy pro žalovaný stát a pokračuje i po tomto datu, mohou být skutečnosti, nastalé po platnosti Úmluvy vůči dotčenému státu, podrobeny přezkumu ze strany Soudu. Soud přitom v takové situaci může vzít v úvahu rovněž skutečnosti, ke kterým došlo před datem platnosti Úmluvy pro žalovaný stát, pokud má za to, že jsou počátkem situace, která přetrvává i po tomto datu, anebo že jsou významné pro pochopení následných událostí¹⁴⁹.

8. Stížnost zjevně neopodstatněná

Soud může prohlásit stížnost za nepřijatelnou také z důvodu její zjevné neopodstatněnosti (čl. 35 odst. 3 Úmluvy). Soud tak učiní, pokud po předběžném prošetření stížnosti není na první pohled (*prima facie*) zřejmé žádné porušení Úmluvy nebo jejích protokolů¹⁵⁰. V praxi Soud prohlásí stížnost za zjevně neopodstatněnou zejména v případech, kdy stěžovatel nepředloží žádné důkazy k prokázání tvrzených porušení namítaných ve stížnosti nebo v případech, kdy skutečnosti namítané ve stížnosti zcela evidentně nepřesahují rámec omezení nebo zkrácení práv a svobod slučitelných s Úmluvou. Uvedená podmínka přijatelnosti stížnosti tedy představuje jakýsi předběžný test důvodnosti stížnosti, jehož účelem je vyřadit z dalšího projednávání nejslabší případy.

9. Zneužití práva na stížnost

Podle čl. 35 odst. 3 Úmluvy prohlásí Soud za nepřijatelné rovněž stížnosti zneužívající právo na stížnost. O zneužití práva na stížnost se jedná v případech, kdy se stížnost ukáže v rozporu s účelem práva na stížnost ve smyslu čl. 34 Úmluvy. Štrasburské orgány ochrany lidských ve své rozhodovací praxi dovodily, že o zneužití práva na stížnost se jedná např. u kverulantských stížností¹⁵¹ nebo tehdy, jestliže stěžovatel úmyslně zatají relevantní skutečnosti nebo Soudu předloží padělané důkazy, příp. stížnost vědomě založí na nepravdivých tvrzeních¹⁵².

¹⁴⁹ Např. *Trzaska v. Poland*, no. 25792/94, dec. 6.9.1996, *Broniowski v. Poland*, no. 31443/96, dec. 19.12.2002, ECHR 2002-X, § 74.

¹⁵⁰ Např. *De Becker v. Belgium*, no. 214/1956, 27.3.1962, series A no. 4.

¹⁵¹ *M v. the United Kingdom*, no. 13284/87, dec. 15.10.1987.

¹⁵² *Varbanov v. Bulgaria*, no. 31365/96, 5.10.2000, ECHR 2000-X.

O zcela jednoznačné zneužití práva na stížnost se jednalo ve věci *Řehák proti České republice*¹⁵³. Stěžovatel, bývalý disident, v korespondenci adresované Kanceláři soudu mj. uvedl, že „*genocida lidských práv v České republice je tak zničující, že sahá až k českým pracovníkům Kanceláře Soudu.*“ Stěžovatel dále soud požádal, aby mu své rozhodnutí, které bude v důsledku údajné podjatosti českých pracovníků Soudu nepochybně negativní, zaslal doporučeným dopisem včetně odůvodnění. Ve vztahu ke své předchozí stížnosti, která byla prohlášena za nepřijatelnou výborem, pak stěžovatel podotkl, že „...*ani zločinné komunistické soudy nezasílaly svá rozhodnutí bez zdůvodnění.*“. Ve svém dalším dopisu pak české pracovníky Kanceláře Soudu společně s jejich „*spolupachateli, rumunskými, bulharskými a dalšími levicově orientovanými soudci*“, obvinil ze zatajení stížností demokraticky smýšlejících občanů s cílem zbavit je jednou pro vždy jejich základních práv. Dalším dopisem pak ve vztahu k Soudu prohlásil, že „*je přesycen agenty Stb a KGB*“. Soud byl toho názoru, že ačkoliv stížnosti sepsané urážlivým jazykem lze zpravidla odmítnout jen tehdy, jsou-li vědomě založeny na nepravdivých skutečnostech¹⁵⁴, v daném případě nelze prohlášení stěžovatele tolerovat vzhledem k tomu, že překračují hranice kritiky, jsou nemístná, naprosto nepodložená a v podstatě se rovnají pohrdání Soudem. Soud uzavřel, že stížnost bez jakýchkoliv pochybností zakládá zneužití práva na stížnost a jako taková musí být odmítnuta.

10. Nová podmínka přijatelnosti zakotvená Protokolem č. 14

Zřejmě nejdůležitější změnou, kterou do řízení o přijatelnosti individuálních stížností přinese Protokol č. 14, bude zakotvení zcela nové podmínky přijatelnosti. Podle čl. 35 odst. 3 písm. b) Úmluvy¹⁵⁵ ve znění čtrnáctého protokolu bude Soud moci prohlásit stížnost za nepřijatelnou také tehdy, pokud stěžovatel neutrpěl podstatnou újmu. Tyto tzv. triviální případy však nebude lze prohlásit za nepřijatelné, pokud respektování lidských práv zakotvených v Úmluvě a jejích protokolech bude vyžadovat meritorní projednání věci. Na základě nové podmínky přijatelnosti rovněž nebude moci být odmítnuta stížnost,

¹⁵³ *Řehák v. the Czech Republic*, no. 67208/01, dec. 18.5.2004.

¹⁵⁴ *Duringer of others v. France*, no. 61164/00 and 18589/02, dec. 4.2.2003, ECHR 2003-II.

¹⁵⁵ Čl. 35 odst. 3 písm. b) Úmluvy ve znění Protokolu č. 14: „*Soud prohlásí za nepřijatelnou každou individuální stížnost podanou podle čl. 34 Úmluvy, jestliže...b. stěžovatel neutrpěl podstatnou újmu, ledaže by respektování lidských práv zakotvených v Úmluvě a jejích protokolech vyžadovalo meritorní projednání věci a za předpokladu, že na základě této podmínky nesmí být odmítnut žádný případ, který nebyl řádně projednán vnitrostátním soudem.*“

kteřá nebyla řádně projednána před vnitrostátním soudem. Cílem posledně uvedeného opatření je zajistit, aby každý případ byl projednán soudem, ať již na vnitrostátní, nebo evropské úrovni¹⁵⁶.

Podle přechodných ustanovení zakotvených v čl. 20 odst. 2 čtrnáctého protokolu se výše uvedená podmínka přijatelnosti neaplikuje na stížnosti, které budou prohlášeny za přijatelné již před vstupem Protokolu č. 14 v platnost. Dle citovaného ustanovení bude nová podmínka přijatelnosti po přechodné období dvou let od vstupu čtrnáctého protokolu v platnost aplikována pouze senáty a velkým senátem. V tomto přechodném období by se měl v rozhodovací praxi senátů a velkého senátu ustálit výklad a aplikace nové podmínky přijatelnosti tak, aby tato mohla být následně aplikována rovněž tříčlennými výbory soudců a samosoudci¹⁵⁷.

Pro úplnost je třeba dodat, že zakotvení nové podmínky přijatelnosti je nejen nejvýznamnější, nýbrž i nekontroverznější změnou kontrolního mechanismu Úmluvy předvídanou Protokolem č. 14. Zakotvení nové podmínky přijatelnosti bylo podrobena kritice z mnoha stran (včetně některých stávajících soudců Soudu, národních soudců v jednotlivých členských státech Úmluvy, organizací na ochranu lidských práv i odborné veřejnosti), které předmětné kritérium přijatelnosti považovaly za nikoliv nezbytné, principiálně špatné či příliš vágní¹⁵⁸.

Jednou ze zásadních otázek zůstává, zda bude mít zakotvení nové podmínky přijatelnosti požadovaný efekt na počet stížností meritorně projednávaných soudem. Při simulaci dopadu nové podmínky přijatelnosti na 406 stížností, přidělených senátům Soudu v únoru roku 2003, bylo zjištěno, že nové kritérium přijatelnosti se vztahovalo toliko k 19 případům (přibližně 5%). Podle odhadů Parlamentního shromáždění Rady Evropy se nová podmínka přijatelnosti dotkne pouze 1,6% stížností podávaných k Soudu¹⁵⁹. Zdá se proto na místě obava, aby zavedením nové podmínky přijatelnosti nedošlo k oslabení jednoho ze

¹⁵⁶ Viz Explanatory Report to Protocol No. 14, § 82.

¹⁵⁷ Viz *ibid.*, § 84.

¹⁵⁸ Srov. např. Leach, P. Access to the European Court of Human Rights – From a Legal Entitlement to a Lottery? HRLJ 28.4.2006, Vol. 27 No. 1-4.

¹⁵⁹ Viz. stanovisko Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 251 (2004).

stěžejních prvků Úmluvy, totiž práva individuální stížnosti, bez faktického dopadu na počet stížností meritorně projednávaných Soudem.

ZÁVĚR

Přijetí Úmluvy je nepochybně jedním z největších úspěchů Rady Evropy a milníkem evropské ochrany lidských práv. Narozdíl od mnoha jiných mezinárodních právních instrumentů v oblasti lidských práv není pro Úmluvu charakteristický pouze katalog chráněných práv, nýbrž zejména účinný kontrolní mechanismus k jejich vynucení. K dohledu nad dodržováním závazků, které na sebe smluvní strany převzaly přistoupením k Úmluvě, byly původně povolány tři nestálé orgány: Komise, Soud a Výbor ministrů Rady Evropy. Úmluva rovněž zakotvila v té době revoluční právo individuální stížnosti, které jednotlivcům umožnilo obrátit se k orgánům Úmluvy se stížností na porušení chráněných práv ze strany smluvního státu. Podmínkou podání individuální stížnosti však původně bylo uznání tohoto práva dotčenou smluvní stranou. Řízení bylo zprvu dvojfázové. Komise posuzovala stížnosti z hlediska jejich přijatelnosti a byla stranám k dispozici při jednání o smírném řešení věci. Byla-li stížnost shledána přijatelnou a nepodařilo se dosáhnout smírného urovnání, mohla Komise nebo žalovaný stát předložit věc Soudu, ovšem za předpokladu, že žalovaný stát uznal jeho pravomoc. Individuální stěžovatelé se zprvu sami na Soud obrátit nemohli. Tuto možnost jim, i když v omezené míře, přinesl až Protokol č. 9. V případě, že dotčený stát pravomoc Soudu neuznal, rozhodoval o tom, zda došlo k porušení Úmluvy Výbor ministrů. Výbor ministrů rovněž dohlížel nad výkonem rozsudků.

Od osmdesátých let dvacátého století však bylo pro orgány Úmluvy z důvodu stále se zvyšujícího počtu individuálních stížností čím dál tím obtížnější zabezpečit efektivní fungování kontrolního mechanismu a zachovat přiměřenou délku řízení. Tento problém se dále vyostřil počátkem devadesátých let minulého století v souvislosti s přistoupením států bývalého východního bloku k Úmluvě. Za této situace bylo zřejmé, že má-li kontrolní mechanismus Úmluvy nadále plnit svou funkci, je nevyhnutelná radikální reforma jeho institucionálního systému a výrazné zjednodušení celého řízení.

Výsledkem shora uvedených reformních snah bylo přijetí Protokolu č. 11. Od vstupu Protokolu č. 11 v platnost byly původní nestálé orgány Úmluvy, Komise a původní Soud, nahrazeny novým stálým Soudem povoláním k rozhodování o přijatelnosti i meritu individuálních stížností. Právo individuální stížnosti a uznání pravomoci soudu se staly

obligatorními. Nad rozsudky Soudu i nadále dohlíží Výbor ministrů, kterému však byla odejmuta jeho původní quasi-judiciální pravomoc.

Ačkoliv Protokol č. 11 přinesl podstatné zefektivnění kontrolního mechanismu, bylo brzy zřejmé, že ani jím zakotvené změny nemohou být dostatečné vzhledem k dalšímu rapidnímu nárůstu počtu individuálních stížností. Zatímco v roce 1998 bylo k Soudu podáno celkem 18 200 individuálních stížností, v roce 2006 to již bylo 50 500 (+ 277%) individuálních stížností¹⁶⁰. Neustálý nárůst nápadu individuálních se projevuje ve skutečnosti, že Soud v současné době eviduje 89 877 nevyřízených stížností¹⁶¹.

Jedním z hlavních zdrojů problémů kontrolního mechanismu je přitom skutečnost, že až 90% všech individuálních stížností je Soudem odmítáno z důvodu jejich nepřijatelnosti. Kapacita vynaložená k přezkoumání těchto nepřijatelných stížností Soudu chybí při meritorním projednávání závažných případů, které podmínky přijatelnosti k meritornímu projednání splňují. Je nepochybné, že v mnoha případech je důvodem nepřijatelnosti stížností nepochopení řízení o přijatelnosti a podmínek přijatelnosti individuálních stížností ze strany stěžovatelů a jejich zástupců.

Právě aktuální problematika přijatelnosti individuálních stížností k Evropskému soudu pro lidská je traktována ve shora uvedené diplomové práci. Jejím cílem je uvést čtenáře do kontrolního mechanismu Úmluvy, přiblížit mu náležitosti podání individuální stížnosti, přezkoumávání její přijatelnosti ze strany Soudu a především analyzovat jednotlivé podmínky přijatelnosti individuální stížnosti k meritornímu projednání.

První část diplomové práce podává čtenáři stručnou charakteristiku Rady Evropy, Úmluvy a institucionálního kontrolního mechanismu, který byl Úmluvou zřízen k vynucení chráněných práv a svobod. Druhá část práce čtenáři z praktického hlediska přibližuje náležitosti podání individuální stížnosti, jakož i přezkoumávání její přijatelnosti ze strany Soudu. Pojednáno je rovněž o vybraných obecných procesních institutech štrasburského procesu, které mohou být relevantní právě z hlediska řízení o přijatelnosti individuální stížnosti. Třetí část, která tvoří vlastní jádro diplomové práce, analyzuje jednotlivé

¹⁶⁰ European Court of Human Rights: Survey of Activities 2006.

¹⁶¹ Ibid.

podmínky přijatelnosti individuální stížnosti tak, jak se ustálily v bohaté rozhodovací praxi Štrasburských orgánů ochrany lidských práv. V jednotlivých kapitolách diplomové práce jsou reflektovány rovněž změny, které budou do řízení o přijatelnosti individuálních stížností zavedeny po vstupu Protokolu č. 14 v platnost.

Protokol č. 14 byl přijat s cílem zajistit další efektivní fungování kontrolního mechanismu, které je ohroženo stále se zvyšujícím nápadem individuálních stížností. Smluvní státy si byly dobře vědomy toho, že jeden z hlavních problémů kontrolního mechanismu představuje skutečnost, že drtivá většina individuálních stížností podaných k Soudu nespĺňuje podmínky přijatelnosti k meritornímu projednání stanovené Úmluvou. Jedním z cílů Protokolu č. 14 proto bylo zajistit Soudu nástroje a flexibilitu potřebné ke zvýšení filtrovací kapacity nepřijatelných stížností. Mezi tyto nástroje patří zejména zavedení institutu samosoudce rozhodujícího o přijatelnosti stížnosti, obdobně jako dosud výbory tří soudců. Velmi kontroverzní novinku pak představuje vůbec první změna podmínek přijatelnosti individuální stížnosti ve více než padesátileté historii Úmluvy. Konstrukce nové podmínky přijatelnosti není odbornou veřejností přijímána bez výhrad a dává vzniknout odůvodněným obavám, že v důsledku jejího zakotvení dojde k oslabení práva individuální stížnosti, bez faktického dopadu na možnosti zvládnutí nápadu stížností k Soudu.

Přestože Protokol č. 14 nepochybně umožní soudu efektivnější vypořádání se s nepřijatelnými stížnostmi, nezabrání dalšímu nezadržitelnému nárůstu počtu individuálních stěžovatelů, obracejících se svou stížností na Soud. O tom svědčí i některé odhady, podle kterých bude Soud v roce 2010 evidovat 250 000 nevyřízených stížností¹⁶². Podmínky přijatelnosti individuální stížnosti přitom pro stěžovatele i nadále nepochybně zůstanou jedním z nejkritičtějších aspektů Úmluvy.

¹⁶² Viz Lord Woolf's Review of the Working Methods of the European Court of Human Rights, 2005.

POUŽITÁ LITERATURA

Monografie:

- *Berger, V.* Judikatura Evropského soudu pro lidská práva. Praha: IFEC 2003
- *Čapek, J.* Evropský soud pro lidská práva a Evropská komise pro lidská práva. Praha: Linde, 1995
- *Čepelka, Č., Šturma, P.* Mezinárodní právo veřejné. Praha: Eurolex Bohemia, 2003.
- *Clements, L., J.* Taking a Case under the Convention. London: Sweet & Maxwell, 1994
- *Gomien, D.* Stručná rukojeť Evropské úmluvy o lidských právech. Praha: Rada Evropy, 1993
- *Hubálková, E.* Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika - Judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva. Praha: Linde, 2003
- *Hubálková, E.* Majetkové restituce. Problematika majetkových restitucí ve světle judičiální interpretace mezinárodní ochrany lidských práv. Praha: ASPI, 2004
- *Hubálková, E.* Stručná rukojeť českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech. Bulletin advokacie. Zvláštní číslo prosinec 2004
- *Leach, P.* Taking a Case to the European Court of Human Rights. Second Edition. Blackstone's human rights series. Oxford: Oxford University Press, 2005
- *Mahoney, P., Prebensen S.* The European Court of Human Rights in The European system for the Protection of Human rights edited by *Macdonald, R., St., J., Matscher, F., Petzold, H.* Dordrecht: Nijhoff, 1993
- *Malenovský, J.* Mezinárodní právo veřejné. Obecná část. Třetí opravené a doplněné vydání. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2002.
- *Prouzová, A.* Evropský soud pro lidská práva: organizace, pravomoci, řízení. Praha: Linde, 2004
- *Reid, K.* A practitioner's guide to the European Convention on human rights. London: Sweet and Maxwell, 1998
- *Repík, B.* Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac, 2002
- *Seidl-Hohenveldern, I.* Mezinárodní právo veřejné. 3. vydání. Praha: ASPI 2006
- *Šturma, P.* Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv. Praha: C.H. Beck, 1999

- *Šturma, P.* Úvod do evropského práva ochrany lidských práv. Praha: Karolinum, 1994
- *Sudre, F.* Mezinárodní a evropské právo lidských práv (překlad J. Malenovský), Brno: Masarykova univerzita v Brně 1997
- *van Dijk, P., van Hoof, G., J., H.* Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Deventer: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1990
- *Woolf, H., K.* Review of the Working Methods of the European Court of Human Rights, 2005
- *Zwart, T.* The Admissibility of Human Rights Petitions. Martinus Nijhoff, 1994

Časopisecké články:

- *Bárta, J.* Řízení u Evropského soudu pro lidská práva. 14.2.2006 (<http://www.cepin.cz/cze/prednaska.php?ID=660&PHPSESSID=aada7f3f99c3d799199b9fbfc4389c60>)
- *Bobek, M.* Několik poznámek k práci s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva. Soudní rozhledy, 2006, č. 5, str. 161 a násl.
- *Černý, P., Slavětík, P.* Vliv Evropského soudu pro lidská práva na řízení před Ústavním soudem ČR. Právní rozhledy, 2006, č. 5
- *Drzemczewski, A.* The European Human Rights Convention: Protocol No. 11 – Entry into force and first year of application. HRLJ 18.9.2000 Vol. 21 No. 1-3
- *Eaton, M., Schokkenbroek, J.* Reforming the human rights protection system established by the European Convention of Human Rights / A new Protocol no. 14 to the Convention and other measures to guarantee the long-term effectiveness of the Convention system. HRLJ Vol. 26 No. 1-4
- *Haeck, Y., Burbano Herrera, C.* Interim Measures in the Case Law of the European Court of Human Rights. Netherlands Quarterly of Human Rights, 21.4.2003
- *Hubálková, E.* Efektivnější ochrana lidských práv – cíl reorganizace kontrolního mechanismu Rady Evropy. Evropské a mezinárodní právo, 1995, č. 1
- *Kengerlinsky, M.* Jurisdiction of the European Court of Human Rights in conflict areas: Who is responsible for violations in Nagorno-Karabakh, 4.5.2005 (<http://www.turkishweekly.net/comments.php?id=967>)
- *Leach, P.* Access to the European Court of Human Rights – From a Legal Entitlement to a Lottery? HRLJ 28.4.2006, Vol. 27 No. 1-4

- *Mahoney P.* Separation of powers in the Council of Europe / The Status of the European Court of Human Rights vis-à-vis the authorities of the Council of Europe. HRLJ 28.11.2003, Vol. 24 No. 5-8
- *Mucha, J.* Podmínky přijatelnosti individuální stížnosti, předložené Evropské komisi pro lidská práva. Bulletin advokacie č. 9/1995
- *Rodger, A.* The Future of the European Court of Human Rights / Graz Symposium. HRLJ 28.11.2003, Vol. 24 No. 5-8
- *Šhorn, V.* Evropský soud pro lidská práva – kritické období, přepis přednášky, 4.3.2006 (<http://www.ejustice.cz/?action=art&num=195>)
- *Šturma, P.* V talárech pro spravedlnost. Evropský soud pro lidská práva. 12.10.2001 (<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=391>)

Internetové zdroje:

- Evropský soud pro lidská práva: <http://www.echr.coe.int/echr>
- HUDOC: Databáze rozhodnutí Štrasburských orgánů ochrany lidských práv: <http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/HUDOC/HUDOC+database/>
- Informační kancelář Rady Evropy v ČR: www.radaevropy.cz
- Rada Evropy: www.coe.int
- Úmluvy přijaté na půdě Rady Evropy: <http://www.conventions.coe.int/>

Mezinárodní úmluvy a právní předpisy:

- Evropská dohoda o osobách účastnících se řízení před Evropským soudem pro lidská práva, Štrasburk, 5.3.1996, CETS No.: 161
- Jednací řád Evropského soudu pro lidská práva ve znění platném od 7.7.2006
- Praktický pokyn předsedy Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5.3.2003, o žádosti o předběžné opatření
- Praktický pokyn předsedy Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1.11.2003, o zahájení řízení
- Praktický pokyn předsedy Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1.11.2003, o písemných podáních

- Protokol č. 14 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, CETS No.: 194
- Statut Rady Evropy, Londýn 5.5.1949, CETS No.:001 (č. 123/1995 Sb.)
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Řím 4.11.1950, CETS No.:005 ve znění dodatkových protokolů (č. 209/1992 Sb., v platném znění)
- Všeobecná deklarace lidských práv, rezoluce Valného shromáždění OSN č. 217 A (III), 10.12.1948
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Judikatura:

Vysvětlivky citací judikatury:

- dec.:** Označení rozhodnutí. Pokud citace určitého judikátu neobsahuje zkratku dec., jedná se o rozsudek, nikoliv rozhodnutí.
- D. R. (Decisions and Reports):** Oficiální sbírka rozhodnutí a zpráv o meritu věci Evropské komise pro lidská práva vydávaná do 31.10.1998.
- Series A:** Oficiální sbírka rozsudků původního Evropského soudu pro lidská práva, vydávaná od 14.11.1960 do 31.12.1995 (číslo následující po uvedení Series A označuje číslo sešitu sbírky).
- Reports:** Oficiální sbírka rozsudků původního Evropského soudu pro lidská práva vydávaná od 1.1.1996 do 31.10.1998.
- ECHR:** Oficiální sbírka rozsudků a rozhodnutí současného Evropského soudu pro lidská práva vydávaná od 1.11.1998.

Seznam použité judikatury:

- *40 Mothers v. Sweden*, no. 6853/74, dec. 9.3.1977, D. R. 9, str. 27.
- *A v. France*, no. 14838/89, 23.11.1993, Series A no. 277-B
- *Agrotexim and others v. Greece*, no. 14807/89, 24.10.1995, Series A no. 330
- *Agrotexim Hellas S A. and others v Greece*, no. 14807/89, dec. 12.2.1992
- *Ahmet Sadik v. Greece*, no. 18877/91, 15.11.1996, § 30, Reports 1996 – V
- *Akdivar and Others v. Turkey*, no. 21893/93, 16.9. 1996, Reports 1996-IV
- *Aksoy v. Turkey*, no. 21987/93, 18.12.1996, Reports 1996-VI
- *Almeida Garret, Mascarenhas Falcão and others v. Portugal*, no. 29813/96;30229/96, 11.1.2000, ECHR 2000-I
- *Ayuntamiento de M. v. Spain*, no. 15090/89, dec. 7.1.1991
- *Bankovic v. Belgium and others*, no. 52207/99, dec. 12.12.2001, ECHR 2001-XII
- *Bensaid v. the United Kingdom*, no. 44599/98, 6.2.2001, ECHR 2001-I
- *Botta v. Italy*, no. 21439/93, 24.2.1998, Reports 1998 – I
- *Broniowski v. Poland*, no. 31443/96, dec. 19.12.2002, ECHR 2002-X
- *Cardot v. France*, no. 11069/84, 19.3.1991, Series A no. 200
- *Castells v. Spain*, no. 11798/85, 23.4.1992, Series A no. 236
- *Červeňáková and others v. the Czech Republic*, no. 40226/98, dec. 27.8.2002
- *Costello-Roberts v. the United Kingdom*, no. 13134/87, 25.3.1993, Series A no. 247-C
- *Cruz Varaz v. Sweden*, no. 15576/89, 20.3.1991, Series A no. 201
- *Cyprus v. Turkey*, no. 6780/74, dec. 26.5.1975, D. R. 2, str. 125
- *Danderyds Komun v. Sweden*, no. 52559/99, dec. 7.6.2001
- *De Becker v. Belgium*, no. 214/1956, 27.3.1962, Series A no. 4
- *De Jong, Balet and van den Brink v. Netherlands*, nos. 8805/79, 8806/79, 9242/81, 22.5.1984, Series A No. 77
- *De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*, nos. 2832/66; 2835/66; 2899/66, 18.6.1971, Series A no. 12
- *Donnelly and others v. the United Kingdom*, no. 5577,5583/72, dec. 15.12.1975, D. R. 4, str. 4
- *Dudgeon v. the United Kingdom*, no. 7525/76, 22.10.1981, Series A no. 45
- *Duringer of others v. France*, no. 61164/00 and 18589/02, dec. 4.2.2003, ECHR 2003-II

- *Eckle v. Germany*, no. 8130/78, 15.7.1982, Series A no. 77
- *Fleury v. France*, no. 2361/03, dec. 6.8.2006.
- *Fondation Croix – Etoile, Baudin et Delajoux*, no. 24856/94, dec. 11.4.1996
- *Guzzardi v. Italy*, no. 7367/76, 6.11.1980, Series A no. 39
- *Guzzardi v. Italy*, no. 7367/76, dec. 10.3.1977, D.R. 8, str. 198
- *Hartman v. the Czech Republic*, no. 53541/99, 10.7.2003, ECHR 2003-VIII
- *Hilton v. the United Kingdom*, no. 12015/86, dec. 6.7.1988
- *Holy Monasteries v. Greece*, nos. 13092/87; 13984/88, 9.12.1994, Series A no. 301-A
- *Horvat v. Croatia*, no. 51585/99, 27.7.2001, ECHR 2001-VIII
- *Ilhan v. Turkey*, no. 22494/93, 27.6.2000, ECHR 2000-VII
- *Immobiliare Saffi v. Italy*, no. 22774/93, 28.7.1999, ECHR 1999-V
- *J. A. v Czech Republic*, no. 22926/93, dec. 7.4.1994, D. R. 77, str. 118
- *Kanayev v. Russia*, no. 43726/02, 27.7.2006
- *Kelly v. the United Kingdom*, no. 10626/83, dec. 7.5.1985, D. R. 42, str. 205
- *Klass v. Germany*, no. 5029/71, 6.9.1978, Series A no. 28
- *Kleyn and others v. Netherlands*, no. 39343/98; 39651/98; 43147/98; 46664/99, 6.5.2003, ECHR 2003-VI
- *Kreditní a průmyslová banka and Moravec v. Czech Republic*, no. 29010/95, dec. 20.5.1998, D.R. 93, str. 72
- *Kuchař and Štis v. the Czech Republic*, no. 37527/97, 18.12.2001
- *L. C. B. v. the United Kingdom*, no. 23413/94, dec. 28.11.1995
- *Loizidou v. Turkey*, no. 15318/89, 18.12.1996, Reports 1996 – VI
- *Lorenus v. Sweden*, no. 12810/87, dec. 18.1.1989
- *M v. the United Kingdom and Ireland*, no. 9837/82, 4.3.1985, D.R. 47, p. 27
- *M v. the United Kingdom*, no. 13284/87, dec. 15.10.1987
- *Malhous v. the Czech Republic*, no. 33071/96, dec. 13.12.2000, ECHR 2000-XII
- *Mamatkulov and Abdurasulovic v Turkey*, nos. 46827/99, 46951/99, 6.2.2003
- *Mamatkulov and Abdurasulovic v Turkey*, nos. 46827/99, 46951/99, 4.2.2005, ECHR 2005-I
- *McCann and others v. the United Kingdom*, no.18984/91, 27.9.1995, Series A no. 324
- *McFeeley v. the United Kingdom*, no. 8317/78, dec. 15.5.1980, D.R. 20, p. 44
- *Mentes and others v. Turkey*, no. 23186/94, 28.11.1997, Reports 1997-VIII

- *Moreira Barbosa v. Portugal*, no. 65681/01, dec. 29.4.2004
- *Moustaquim v. Belgium*, no. 12313/86, 18.2.1991, Series A no. 193
- *Norris v. Ireland*, no. 10581/83, 26.10.1988, Series A no. 142
- *Öcalan v Turkey*, no. 46221/99, 12.3.2003
- *Odièvre v. France*, no. 42326/98, 13.2.2003, ECHR 2003-III, § 22
- *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland*, no. 4234/88;14235/88, 29.10.1992, Series A no. 246
- *Papon v. France*, no. 54210/00, 25.7.2002, ECHR 2002-VII
- *Pauger v. Austria*, no. 11603/90, 28.5.1997, Reports 1997 – III
- *Pine Valley Developments Ltd and others*, no. 12742/87, 29.11.1991, Series A no. 222
- *Pressos Compania Naviera S.A. and others v. Belgium*, no. 17849/91, 20.11.1995, Series A no. 332
- *Pretty v. the United Kingdom*, no. 2346/02, 29.4.2002, ECHR 2002-III
- *Reed v. the United Kingdom*, no. 7630/76, dec. 6.12.79, D. R. 19, str. 113
- *Řehák v. the Czech Republic*, no. 67208/01, dec. 18.5.2004
- *Roche v. the United Kingdom*, no. 32555/96, 23.5.2002
- *Rosemary West v. the United Kingdom*, no. 34728/97, dec. 20.10.1997
- *Rothenthurm v. Switzerland*, no. 13252/87, dec. 14.12.1988, D. R. 59, p. 251
- *S v. the United Kingdom*, no. 13669/88, dec. 7.3.1990
- *S.G. v. France*, no. 40669/98, 18.9.2001
- *Sacchi v. Italy*, no. 6452/74, dec. 12.3.1974, D.R. 5, p. 48
- *Saidi v. France*, no. 14647/89, 20.9.1993, Series A no. 261-C
- *Schoul Nielsen v. Denmark*, no. 357/1957
- *Scozzari and Giunta v. Italy*, nos. 39221/98, 41963/98, 13.7.2000, Reports 2000 – VIII
- *Selmouni v. France*, no. 25803/94, 28.7.1999, ECHR 1999-V, § 101
- *Sevgi Erdoğan v. Turkey*, no. 28492/95, 29.4.2003
- *Shamayev and others v. Georgia and Russia*, no. 36378/02, 12.4.2005
- *Sisojeva and others v. Latvia*, no. 60654/00, 15.1.2007
- *Slezák v. the Czech Republic*, no. 32487/96, dec. 14.1.1998
- *Soering v. the United Kingdom*, no. 14038/88, 7.7.1989, Series A no. 161
- *Špadrna v. the Czech Republic*, no. 26345/95, dec. 29.11.1995
- *Tám v. Slovakia*, no. 50213/99, 22.6.2004

- *The Province of Bari, Sorrentino and Messeni Nemagna v. Italy*, no. 41877/98, dec. 22.3.2001
- *Trzaska v. Poland*, no. 25792/94, dec. 6.9.1996
- *Van der Mussele v. Belgium*, no. 8919/80, 23.11.1983, Series A no. 70
- *Van Oosterwijck v. Belgium*, no. 7654/76, 6.11.1980, Series A no. 40
- *Varbanov v. Bulgaria*, no. 31365/96, 5.10.2000, ECHR 2000-X
- *Vašíček v. the Czech Republic*, no. 36685/97, dec. 30.1.2001
- *Walker v. the United Kingdom*, no. 34979/97, dec. 25.1.2000, ECHR 2000-I
- *Winterwerp v. the Netherlands*, no. 6301/73, 24.10.1979, Series A no. 33
- *Worm v. Austria*, no. 22714/93, 29.8.1997, Reports 1997 – V
- *X v. the United Kingdom*, no. 8206/78, dec. 10.7.1981, D. R. 25, str. 147
- *X. and Y. v. the Netherlands*, no. 6753/74, dec. 19.12.1974, D. R. 16, str. 105
- *X. v. Ireland*, no. 361/58, Case Law Topics, no. 3, Bringing an application before the European Commission of Human Rights, Strasbourg 1972, str. 10
- *Zavřel v. the Czech Republic*, no. 14044/05, 18.1.2007

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČSFR:	Česká a Slovenská Federativní Republika
HRLJ:	Human Rights Law Journal
Jednací řád:	Jednací řád Evropského soudu pro lidská práva ve znění platném od 7.7.2006
jednotlivci:	Souhrnné označení pro fyzické osoby, nevládní organizace a skupiny osob oprávněných podat individuální stížnost ve smyslu čl. 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.
Kancelář:	Kancelář Evropského soudu pro lidská práva
Komise:	Evropská Komise pro lidská práva
Kongres:	Kongres uspořádaný Mezinárodním výborem hnutí za Evropskou jednotu v nizozemském Haagu ve dnech od 7. do 10. května 1948, známý jako tzv. Kongres Evropy
Listina:	Listina základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb.)
Pokyn o zahájení řízení:	Praktický pokyn předsedy Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1.11.2003, o zahájení řízení
Protokol č. 9:	Protokol č. 9 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, Řím, 6.11.1990, CETS No.: 140
Protokol č. 11:	Protokol č. 11 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, Štrasburk, 11.5.1994, CETS No.: 155
Protokol č. 14:	Protokol č. 14 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, Štrasburk, 13.5.2004, CETS No.: 194
Soud:	Označení používané pro původní i současný Evropský soud pro lidská práva.
Soudní dvůr:	Evropský soudní dvůr
Statut:	Statut Rady Evropy, Londýn 5.5.1949, CETS No.: 001
Štrasburské orgány ochrany lidských práv:	Souhrnné označení pro Evropskou Komisi pro lidská práva a původní i současný Evropský soud pro lidská práva.
Úmluva:	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Řím 4.11.1950, CETS No.: 005 ve znění dodatkových protokolů.

Úvodní dopis: Podání, kterým může stěžovatel uvést svou stížnost k Evropskému soudu pro lidská Práva.

Výbor lidských práv OSN: Výbor lidských práv Organizace spojených národů

PŘÍLOHY

- 1. Oficiální formulář stížnosti k Evropskému soudu pro lidská práva**
- 2. Schéma postupu případu před Evropským soudem pro lidská práva**

Příloha č. 1 – Oficiální formulář stížnosti

Voir Note explicative
See Explanatory Note
viz Vysvětlující poznámka
CZE

Numéro de dossier <i>File-number</i> Číslo spisu
--

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME *EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS* EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

Conseil de l'Europe - *Council of Europe*
Strasbourg France

Rada Evropy
Štrasburk, Francie

REQUÊTE *APPLICATION* STÍŽNOST

présentée en application de l'article 34 de la Convention européenne des Droits de l'Homme,
ainsi que des articles 45 et 47 du Règlement de la Cour

*under Article 34 of the European Convention on Human Rights
and Rules 45 and 47 of the Rules of Court*

podaná podle článku 34 Evropské úmluvy o lidských právech
a podle článků 45 a 47 Jednacího řádu Soudu

IMPORTANT: La présente requête est un document juridique et peut affecter vos droits et obligations
This application is a formal legal document and may affect your rights and obligations

UPOZORNĚNÍ: Tato stížnost je právní dokument a může ovlivnit Vaše práva a povinnosti.

I - LES PARTIES / THE PARTIES / STRANY

A. LE LA REQUÉRANT·E / THE APPLICANT / STĚŽOVATEL

(Renseignements à fournir concernant le/la requérant(e) et son/sa représentant(e) éventuel(le))
(Fill in the following details of the applicant and the representative, if any)
(Vyplňte následující údaje o stěžovateli a případném zástupci)

1. Nom de famille 2. Prénom (s)
Surname *First name (s)*
Příjmení Jméno
- Sexe: masculin/féminin Sexe: male/female Pohlaví: mužské/ženské
3. Nationalité 4. Profession
Nationality *Occupation*
Státní příslušnost Povolání
5. Date et lieu de naissance
.....
Date and place of birth
Datum a místo narození
6. Domicile
Permanent address
Trvalé bydliště
7. Tel. N°/Tel. č.
8. Adresse actuelle (si différente de 6.)
Present address (if different from 6.)
Současná adresa (pokud jiná než v bodě 6.)
9. Nom et prénom du/de la représentant(e)*
*Name of representative**
Příjmení a jméno zástupce*
10. Profession du/de la représentant(e)
Occupation of representative
Povolání zástupce
11. Adresse du/de la représentant(e)
Address of representative
Adresa zástupce
12. Tel. N°/Tel. č. Fax N°/Fax č.

B. LA HAUTE PARTIE CONTRACTANTE
THE HIGH CONTRACTING PARTY
VYSOKÁ SMLUVNÍ STRANA

(Indiquer ci-après le nom de l'Etat/des Etats contre le(s)quel(s) la requête est dirigée)
(Fill in the name of the State(s) against which the application is directed)
(Uveďte stát/státy, proti kterému/kterým je Vaše stížnost podána)

13.

* Si le/la requérant(e) est représenté(e), joindre une procuration signée par le/la requérant(e) en faveur du/de la représentant(e).
A form of authority signed by the applicant should be submitted if a representative is appointed.
Pokud je stěžovatel zastoupen, připojte plnou moc podepsanou stěžovatelem.

II - EXPOSE DES FAITS
STATEMENT OF THE FACTS
POPIS SKUTEČNOSTI
(Voir chapitre II de la note explicative)
(See Part II of the Explanatory Note)
(Viz Cast II v s' edujici poznámky)

14

Si nécessaire continuer sur une feuille séparée
Continue on a separate sheet if necessary
I případě nutnosti pokračujte na zvláštním listu

III - EXPOSÉ DE LA OU DES VIOLATION(S) DE LA CONVENTION ET/OU DES
PROTOCOLES ALLÉGUÉE(S), AINSI QUE DES ARGUMENTS À L'APPUI
*STATEMENT OF ALLEGED VIOLATION(S) OF THE CONVENTION AND/OR PROTOCOLS
AND OF RELEVANT ARGUMENTS*
UVEDENÍ NAMÍTANÝCH PORUŠENÍ ÚMLUVY A/NEBO PROTOKOLU/-Ů A
PŘÍSLUŠNÝCH ARGUMENTŮ

(Voir chapitre III de la note explicative)
(See Part III of the Explanatory Note)
(Viz Část III Vysvětlující poznámky)

15

IV - EXPOSE RELATIF AUX PRESCRIPTIONS DE L'ARTICLE 35 § 1 DE LA CONVENTION
STATEMENT RELATIVE TO ARTICLE 35 § 1 OF THE CONVENTION
PROHLÁŠENÍ VE SMYSLU ČLANKU 35 ODST. 1 UMLUVY

(Voir chapitre IV de la note explicative. Donner pour chaque grief et au besoin sur une feuille séparée les renseignements demandés sous les points 16 à 18 ci après)
(See Part IV of the Explanatory Note. If necessary, give the details mentioned below under points 16 to 18 on a separate sheet for each separate complaint)
(A 12. Část IV. Vysvětlující poznámky. V případě nutnosti uveďte pro každou jednotlivou stížnost informace požadované u bodů 16 až 18 na samostatném listě.)

- 16 Decision interne définitive (date et nature de la décision, organe judiciaire ou autre – l'ayant rendue)
Final decision (date, court or authority and nature of decision)
Konečné rozhodnutí (datum a druh rozhodnutí, soud nebo jiný vydávající orgán)
- 17 Autres décisions (énumérées dans l'ordre chronologique en indiquant pour chaque décision sa date, sa nature et l'organe judiciaire ou autre l'ayant rendue)
Other decisions (list in chronological order giving date, court or authority and nature of decision for each of them)
Další rozhodnutí (chronologicky seřazená s uvedením data, soudu nebo jiného orgánu a druhu rozhodnutí)
- 18 Dispos(iez) vous d'un recours que vous n'avez pas exercé? Si oui, lequel et pour quel motif n'a-t-il pas été exercé?
Is there or was there any other appeal or other remedy available to you which you have not used? If so, explain why you have not used it
Máte případně mezi jste k dispozici jiný prostředek naprávy, který jste nevyčerpali? Pokud ano, vysvětlete proč jste jej nevyužili

Si nécessaire, continuer sur une feuille séparée
Continue on a separate sheet if necessary
V případě nutnosti pokračujte na zvláštním listě

V - EXPOSÉ DE L'OBJET DE LA REQUÊTE
STATEMENT OF THE OBJECT OF THE APPLICATION
POPIS PŘEDMĚTU STÍŽNOSTI

(Voir chapitre V de la note explicative)
(See Part I of the Explanatory Note)
(Viz Část V Vysvětlující poznámky)

19

VI - AUTRES INSTANCES INTERNATIONALES TRAITANT OU AYANT TRAITÉ L'AFFAIRE
STATEMENT CONCERNING OTHER INTERNATIONAL PROCEEDINGS
PROHLÁŠENÍ O ŘÍZENÍ PŘED JINÝMI MEZINÁRODNÍMI INSTITUCEMI

(Voir chapitre VI de la note explicative)
(See Part II of the Explanatory Note)
(Viz Část VI Vysvětlující poznámky)

20 Avez-vous soumis à une autre instance internationale d'enquête ou de règlement les griefs énoncés dans la présente requête? Si oui, fournir des indications détaillées à ce sujet.
Have you submitted the above complaints to any other procedure of international investigation or settlement? If so give full details.
Předložila jste výše uvedenou stížnost jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smírní instanci? Pokud ano, uveďte podrobnosti.

VII - PIÈCES ANNEXÉES

(PAS D'ORIGINAUX,
UNIQUEMENT DES COPIES ;
PRIÈRE DE N'UTILISER NI AGRAFE, NI ADHÉSIF,
NI LIEN D'AUCUNE SORTE)

LIST OF DOCUMENTS

(*NO ORIGINAL DOCUMENTS,
ONLY PHOTOCOPIES,
DO NOT STAPLE,
TAPE OR BIND DOCUMENTS*)

SEZNAM PŘÍLOH

(NEZASÍLEJTE ORIGINÁLY DOKUMENTŮ.
POUZE JEJICH KOPIE. DOKUMENTY
NESEŠÍVEJTE, NESLEPUJTE LEPÍČÍ
PÁSKOU, ANI JINAK NESPOJUJTE)

(Voir chapitre VII de la note explicative. Joindre copie de toutes les décisions mentionnées sous ch IV et VI ci-dessus. Se procurer, au besoin, les copies nécessaires et, en cas d'impossibilité, expliquer pourquoi celles-ci ne peuvent pas être obtenues. Ces documents ne vous seront pas retournés.)

(See Part VII of the Explanatory Note. Include copies of all decisions referred to in Parts IV and VI above. If you do not have copies, you should obtain them. If you cannot obtain them, explain why not. No documents will be returned to you.)

(Viz Část VII V) svedující poznámky. Připojte kopie všech rozhodnutí zmíněných v Části IV a VI tohoto formuláře. Pokud kopie nemáte a nemůžete si je obstarat, vysvětlíte proč. Tyto dokumenty Vám nebudou vráceny.)

21

- a)
- b)
- c)

VIII - DÉCLARATION ET SIGNATURE
DECLARATION AND SIGNATURE
PROHLÁŠENÍ A PODPIS

(Voir chapitre VIII de la note explicative)
(See Part VIII of the Explanatory Note)
(Viz Část VIII Vysvětlující poznámky)

- 22 Je déclare en toute conscience et loyauté que les renseignements qui figurent sur la présente formule de requête sont exacts.
I hereby declare that, to the best of my knowledge and belief, the information I have given in the present application form is correct.
Prohlašuji podle mého nejlepšího vědomí a svědomí, že všechny informace uvedené v tomto formuláři jsou pravdivé

Lieu *Place / Místo*

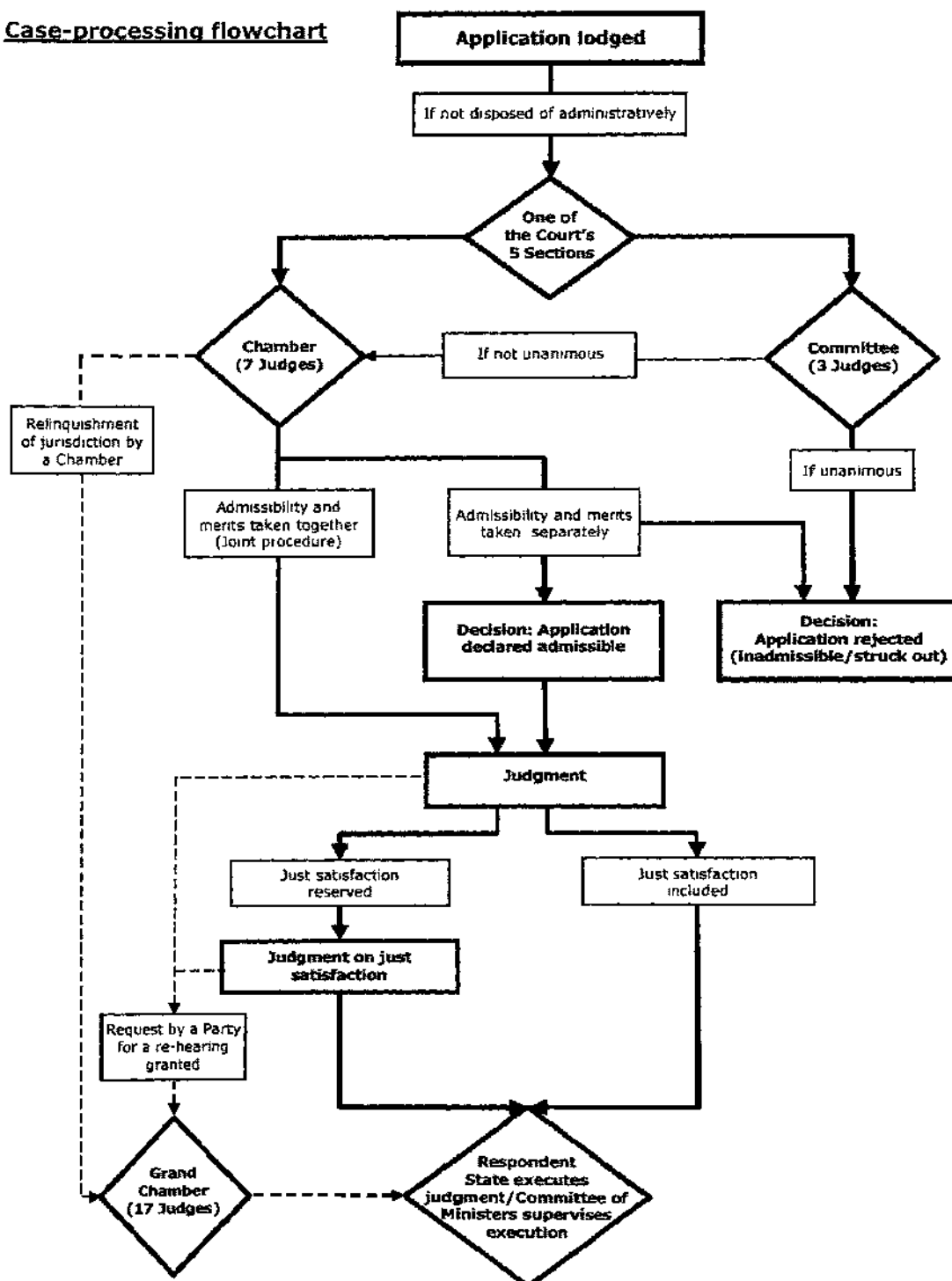
Date *Date / Datum*

(Signature du de la requérant(e) ou du de la représentant(e))
(Signature of the applicant or of the representative)
(Podpis stěžovatele nebo zástupce)

Příloha č. 2 – Schéma postupu případu

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPEENNE DES DROITS DE L'HOMME

Case-processing flowchart

This flowchart indicates the progress of a case through the different judicial formations. In the interests of readability, it does not include certain stages in the procedure – such as communication of an application to the respondent State, consideration of a re-hearing request by the Panel of the Grand Chamber and friendly settlement negotiations.